

1.

Külön bejáratú recept,
hogyan jusson ebek
harmincadjára az iskola –
Kiss Judit írása

2.

Láthatár

Tanévkezdés új tankönyvek
nélkül –
Pap Melinda írása

3.

Láthatár

Felkészültek az iskolakezdésre
a csángó gyerekeket oktató
pedagógusok –
Márton Attila lézpedi tanító
írása

21.

Tanárszemmel

Konfliktuskezelés
az oktatásban –
Civoiné Létei Andrea
élesdi tanító írása

23.

Hivatal

4.

Portré

Románt tanítani a gyerekeknek,
akik nem „élik meg” a nyelvet –
Birta-Székely Noémi beszélgetése Gergely
Andrea kolozsvári nyelvoktatóval

8.

Láthatár

A demokratikus szabad iskola apostola –
Ozsváth Judit beszélgetése Fóti Péter
Bécsben élő oktatásfilozófussal

14.

Tanárszemmel

Mézédes dinnye az imám kertjéből –
Kiss Előd Gergely írása a kolozsvári
János Zsigmond Unitárius Kollégium
biciklitúrájáról

7.

Iskola és kultúra

Bölcs diákok jutalomtáborozása –
Mihályfalvi Katalin és Molnár
Tamara írása

12.

Fotóriport

Óz, a nagy varázsló
a kolozsvári Farkas utcában –
Tóth Orsolya képriortja

16.

Fotóriport

Ahol életre kel a gyurma –
Mihály László képriortja az
EducaTIFFszereda alkotótábor
műhelymunkáiról

18.

Ismeretszerzés másképp – a játékos felfedezés tanösvénye

2014.

8-9.
SZÁM

MAGYAR KÖZOKTATÁS

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ 2014. AUGUSZTUS–SZEPTEMBER • 8-9. SZÁM

Fotó • Fülöp Zoltán

ISSN 2065-9725

- Tanárszemmel • Diákszemmel • Szülői szemmel • Lélekjelenlét •
- Tanterem • Láthatár • Óvoda • Fotóriport • Hivatalos •
- Iskola és kultúra • Pályáz(z)atok • Magánterület • Térkép •

Fotó • Bró István

Egy évre
csak
42 lej

Magyar Közoktatás

megrendelés a 2014–2015-ös tanévre:
m k o @ c o m m u n i t a s . r o

Kedves pedagógusok, jövődöbeli szerzők!

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ

A Communitas Alapítvány által kiadott *Magyar Közoktatás* együtt szerkesztjük az olvasókkal, sok figyelemfelkeltő, gondolatébresztő írást kapunk pedagógusoktól, szülőktől egyaránt. Továbbra is helyet szeretnénk adni a lap hasábjain a pedagógusok, oktatási szakemberek, szülők és diákok konstruktív véleményének, az oktatást érintő problémák felvázolásának és természetesen a megoldáskeresésnek.

Kérjük, írjanak véleményanyagot a következő témákban:

- **Tantárgyam és diákjaim – sikerélmények és buktatók az oktatásban**
- **Az információátadástól a kreativitásra nevelésig**

Várjuk írásait az mko@communitas.ro e-mail címre.

Eredményes munkát és kitartást kívánunk!

A Magyar Közoktatás szerkesztősége

www.communitas.ro

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mail címen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító szám (Cod fiscal): 10411135

A havilapot postai úton vagy a megyei tanfelügyelőségeken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük a fenti bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Olvasószerkesztés és korrektúra: Deák Szidónia
Felelős kiadó: Lakatos András
Ára 7 lei.
Telefon: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția *Magyar Közoktatás*, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60.
400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj

A kiadvány megjelenését az RMDSZ és a Communitas Alapítvány teszi lehetővé.

Külön bejáratú recept, hogy ne jusson ebek harmincadjára az iskola

Amikor még zöldell a nyárfa az ablak előtt, de már hull a szilva, és hűvösebbek a reggelek, vége szakad a nyári gondtalanságnak – a régi öregek a szilvaérés idejéhez igazították gondolatban az iskolakezdet. A régi diákok pedig valószínűleg az ősszel kezdődő időszak újszerűségének és kezdeti lendületének elmúltával óhatatlanul segítségül hívták gondolatban a kutyákat, szíveskednének eltüntetni a föld felszínéről az iskolát, amelynek falait jó vastagon be kéne kenni előzőleg szalonnával. Nincsen ez másként a mai diákok esetében sem – ahogy elmúlik a tanévkezdés okozta boldog izgalom, a tanszervásárlás vagy a régi/ esetleg új osztálytársakkal való találkozás, a nyári élmények csereberéjének öröme, ahogy megszokássá válik a korai kelés, a délelőtti szabályos szakaszokra tagoló csengőszó, a házi feladatok napi terhe, bizony elérkezik a szalonna és ebek korszaka: nagyon gyakran válik szükséges rossz az iskolába járás. Hogy ez valamilyen törvényszerű és természetes a gyerekek szemszögéből, nem vitás, amiként az sem, hogy tanév közben közvetve vagy közvetlenül ugyanezt érzik a pedagógusok és szülők. És hogy ez mi mindennek tulajdonítható, kár lenne megpróbálni ábécésorrendes vagy véletlenszerűen felsorolt listákba tömöríteni. Hiszen se szeri, se száma az okoknak. Külön fejezeteket tehetnének ki azok, amelyek a tértől-időtől szinte függetlenül léteznek bármelyik iskola/iskola/pedagógus esetében, megint külön lajstromot érdemelne azon okok felsorolása, amelyek az életkori sajátosságokkal, a felnőtté érés nehézségeinek megannyi vetületével magyarázhatnák, miért juttatná ebek harmincadjára a diák az iskolát. És ha szűkítjük a kört, szintén nem kurta listát lehetne vezetni arról, hány sebből vérzik a romániai (magyar) oktatás... A sokféle buktató, nehézség és negatívum pedig nyilván együttesen érvényesül, amikor az iskolarendszer minden érintettje a saját

bőrére tapasztalja meg a szeptembertől júniusig tartó nem röpke időszakban, hogy az iskola teher, az elvárásrendszer életszerűtlen, hogy gyakorlatban Makó–Jeruzsálem-távolságok feszülnek a teljesítmény-központúság és az eredendő kíváncsiság vagy a tudás-szomj megőrzése között. De ide tartoznak a számokban mérhető és napi hírek alapanyagát képező tények is, az újfent lesújtó érettségi és pótérettségi eredmények, tanári versenyvizsgák, tankönyvkiadás körüli bonyodalmak, folyamatos változások és változtatások, oktatásügyi botrányok, és a többi, és a többi. És ha az érem másik oldalát vesszük, lehetne lajstromot írni arról is persze, hogy mi minden szükségeltetik, hogy zökkenőmentesebbé válhasson az oktatás, élvezetesebbé, testhezállobbá, gyermekközpontúbbá, életszerűbbé a tudás átadása, illetve arról, hogy mit kellene tennie ehhez a pedagógusnak, hogyan kellene hozzáállnia a diáknak, és nem mellékesen a szülőnek. A hosszúra nyúló felsorolás, szerteágazó kérdés-sorozat helyett azonban ki-ki szétnézhet a saját háza táján, és diákként, szülőként, pedagógusként – ideális esetben együttműködve és egymást segítve – feltérképezheti, mi lehet a külön bejáratú, személyre szabott titkos recept. Receptje nemcsak annak, hogy ép lélekkel túléljék a tanévet, elviselhetővé tegyék egymás számára az iskolához kötöttség terhét, hanem annak is, hogy adott, oly sokszor kedvezőtlen körülmények között gyümölcsözővé tehessék a tanítás-tanulást. És reménykedjünk benne, hogy mindenkinek számára „olvashatóvá” válik egyfajta recept akkorra, amikor elmúlik a tanévkezdés első lelkesedése, az újszerűség varázsa, a nyárfa ágai csupásszá lesznek, és a szilva régen a befőttesüvegben alszik. Hogy ne jusson ebek harmincadjára az iskola.

KISS JUDIT

Csak a hiányzó kiadványokra hirdet újabb licitet a minisztérium

Tanévkezdés új tankönyvek nélkül

Nem készültek el tanévkezdésre az első és második diákok számára megrendelt új tankönyvek, sem azok elektronikus változata, a minisztérium ugyanis még a versenytárgyaláson nyertesnek bizonyuló cégekkel sem kötötte meg az erre vonatkozó szerződést. A szaktárca ugyanakkor az óvások ellenére sem szervezi újra a licitet, csak a hiányzó kiadványokra ír ki versenytárgyalást, nyilatkozta Király András oktatási államtitkár augusztusban. A kiadók összesen 17 fellebbezést nyújtottak be különböző intézményekhez – többek között az Országos Korruptióellenes Ügyészséghez (DNA) –, melyekben a minisztérium által kiírt licit feltételeit és az elbírálás módját kifogásolták, de az illetékes testület megalapozatlannak ítélte ezeket. A Romániai Könyvkiadók Föderációja (FER) közleményében „katasztrofálisnak” nevezte a verseny-

minisztérium döntéshozó bizottsága, a magyar tagozat számára csupán az ábécéskönyvet hagyták jóvá. Király András államtitkár szerint a legtöbb tankönyvet a digitális változata miatt nem engedélyezték. Ugyanakkor szerinte Remus Pricopie miniszter azon terve sem valósítható meg, hogy a kisebbségek számára külföldről vásárolják meg a kiadványokat. „A miniszter úr az ukrán példával élt. Ennél maradván, csak akkor lehetne Ukrajnából behozni az ábécéskönyvet, ha az megfelel a romániai ukrán tantervnek, emellett minden könyvvel végig kell járni az engedélyeztetési folyamatot” – magyarázta az államtitkár.

Nem kötötték meg a szerződést

Az egyetlen nyertes magyar tankönyvet készítő Corvin Kiadó igazgatója, Varga Károly szerint is kevés az esélye annak, hogy iskolakezdekornál a magyar gyerekek megkapják az ábécéskönyvet. „Első körben hat könyvet nyújtottunk be, ebből egyet, az ábécéskönyvet nyertünk, de az óvások miatt az egész folyamatot leállították, szerződést nem kötöttünk a minisztériummal. Átláthatatlan és szövevényes a procedúra, nem tudom, ki igazodik el rajta, de lehet, hogy éppen ez a szándék. Már régen nincs szó a gyerekek érdekeiről. Ez nem egy olyan közbeszerzési pályázat, amit pontosan értékelni, követni lehet” – szögezte le Varga Károly. Elmondta, ha újra kiírják a versenytárgyalást, ismét jelentkeznek, hiszen megfeszített munkával hat könyvet készítettek elő, többek között a matematikát magyar nyelven – holott erre nem is volt pályázat hirdetve. Mint kifejtette, hiába kaptak jó pontszámot ennek minőségére, az árral alulmaradtak, hisz kis példányszámot nem lehet ugyanazon az áron előállítani, mint a nagyot.

Fotó: TÓTH ORSOLYA

- A pedagógusok hozzáértésén múlik, mennyire tudják a rendelkezésükre álló segédanyagokat, munkafüzeteket az új tantervhez igazítani

tárgyalás lebonyolítását, és annak felfüggesztését, illetve a felelősök számonkérését kérte.

Ezzel szemben Remus Pricopie oktatási miniszter azt állította, hogy a mostani volt a legátláthatóbb tankönyvkészítésre kiírt tender. Elmondta, ezt nem ismétlik meg, csupán a hiányzó kiadványokra írnak ki újabb versenytárgyalást. A tárcavezető úgy nyilatkozott, hogy már a licit kiírásakor tisztában volt azzal, hogy háborúznia kell majd a kiadókkal. Mint fogalmazott, amennyiben a hiányzó tankönyveknek az újabb tender kiírása után sem kerül elkészítője, a nemzeti kisebbségek esetében vagy az anyaországból importálnak tankönyveket, vagy állami intézményt bíznak meg a kiadványok elkészítésével.

Csak az ábécéskönyv lett befutó

Mint ismert, az áprilisban meghirdetett liciten 21 tankönyvajánlatból csak kilencet fogadott el az oktatási

Elektronikus könyv lesz, számítógép nem?

Keresztély Irma Kovászna megyei főtanfelügyelő sajtótájékoztatóján úgy vélekedett, az új tanévben a pedagógusok hozzáértésén múlik majd, hogy tankönyv hiányában mennyire tudják a rendelkezésükre álló segédanyagokat, munkafüzeteket az új tantervhez igazítani, és megtanítani a diákoknak az anyagot. Keresztély Irma szerint a tanfelügyelőség az elektronikus tankönyvek használatára is kíváncsi, felméri majd, hogy a kisdíjak milyen mértékben tudják kihasználni ezeket. Többek között az érdekli őket, hogy a diákok hány százaléka rendelkezik otthon számítógéppel, internet-hozzáférési lehetőséggel, ugyanis az iskolák nem tudják majd maradéktalanul biztosítani számukra az elektronikus tankönyvek használatát. A tanintézetekben ugyanis csak az informatikai laboratóriumok vannak felszerelve számítógépekkel, azonban egy-egy nagy iskolában négy-öt első osztály is van, így ritkán férhetnek majd hozzá a gépekhez.

PAP MELINDA

Felkészültek az iskolakezdésre a csángó gyerekeket oktató pedagógusok

Az új tanévre készülve augusztus 29–31. között szakmai-módszertani hétvégén vettek részt a Moldvai Csángó Magyar Oktatási Programban (MCSOP) tevékenykedő pedagógusok és hagyományőrök a szováti Teleki Oktatási Központban. A program keretében 29 oktatási helyszínen (valamint lehetőség szerint további 2 közösségben) 47 pedagógus és hagyományőr vezetőjével 2070, magyar anyanyelvi oktatásra jelentkező diák kezd el a 2014–2015-ös tanévet.

Az előző tanév végén megüresedett pedagógusi állásokra 31-en jelentkeztek. A megfelelő bérezésnek tulajdonítható, hogy nagy számban érdeklődtek ez iránt: az ő számukra július 29-én tartott versenyvizsgát a programot gondozó Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége.

A felvételt nyert oktatók felkészülése már napokkal korábban elkezdődött, először Moldvában tettek látogatást a helyszínen, majd kétnapos intenzív anyanyelvi felkészítőt érkeztettek a betűtanítás módszertanáról, a szövegértésről és a magyar nyelv helyesírásának szabályairól.

A 2014–2015-ös iskolai év tanévníró megbeszélésén és képzésén Lászlófy Pál István, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének tiszteletbeli elnöke a pedagógusok tevékenységének fontosságára utalva Márton Áron gondolatait idézte: „Eltűnt a jog és az igazság tisztelete, és eltűnt a szeretet. Helyettük az erőszak, az önzés és hazugság vette át az uralmat a társadalmi élet fölött. Ami nem megy csellel, hazugsággal vagy megtévesztéssel, azt megveszik pénzzel, vagy kikényszerítik erőszakkal.” Burus-Siklódai Botond elnök Magyarország nemzetpolitikai államtitkársága üdvözlését tolmácsolta, majd köszönetét fejezte ki a csángó tanács jelen levő képviselőinek, nyilvánosan is értékelt az RMPSZ eredményezte stabilitást a Moldvai Csángó Magyar Oktatási Programban.

A hazai oktatási minisztériumot Borsos Károly László államtitkári tanácsos képviselte, aki statisztikai mutatókat ismertetett a nem magyar tannyelvű iskolákban zajló magyar oktatást

illetően. A májusban elkészült csángó magyar beiskolázási terv alapján a 2014–2015-ös tanév küszöbét 1242 tanulónak kell átlépni 23 iskolai intéz-

a tanácsadást és a program folyamatos monitorizálását.

A tanévníró képzések levezetői szintén a már évek óta a Moldvai Csángó

Foto: PETRES LÁSZLÓ (ARCHÍV)

• **Intenzív felkészítő.** Huszonkilenc oktatási helyszínen tanítanak a Moldvai Csángó Magyar Oktatási Programban tevékenykedő pedagógusok

ményben, a megfelelő végzettséggel rendelkező 20 pedagógus irányításával.

A magyarországi civil támogatók üzenetét Lázárné Sereg Borbála hozta el, aki a Keresztyszülők a Moldvai Csángó Magyarokért Egyesület (KEMCSE) és A Moldvai Magyar Oktatásért Alapítvány (AMMOA) nevében szól az oktatókhoz, kihangsúlyozva, hogy a keresztyszülőknek kiemelten fontos a moldvai csángó magyar gyermekek magyar anyanyelvi oktatása, az oktatók támogatása.

A felszólalásokat követően Ferencz András kosteleki magyartanár és Bilibók Jenő pusztinai oktató az általuk lebonyolított szakmai látogatások és belső ellenőrzések során tapasztalt észrevételeiket osztották meg régi és új kollégáikkal. Az oktatók bizalmát élvező, nagy tapasztalattal rendelkező két pedagógus a 2014–2015-ös tanévben is biztosítani fogja a szakmai segítséget,

Magyar Oktatási Programban eredményesen dolgozó, tapasztalt kollégák voltak. Bilibók Jenő, Földi Mária és Majzik Tamás nemcsak a gyakorlati munkatervezésben segítettek, hanem a bevált gyakorlataikat is megosztották csapattársaikkal. A hagyományőrzésben gyakorolt munkatervezés részleteibe Gyurka Valentin avatta be az oktatókat.

Felkészülten, az előre elkészített éves munkaterv és eseménynaptár ismertetésével zárult a megbeszélés. A Moldvai Csángó Magyar Oktatási Program tanévníró megbeszélése és képzése vasárnap délután ért véget a 47 oktató-nevelő munkaszerződésének megkötésével.

MÁRTON ATTILA
lészpedi tanító,
a MCSOP megbízott
koordinátora

Beszélgetés Gergely Andrea kolozsvári nyelvoktatóval

Románt tanítani a gyerekeknek, akik nem „élik meg” a nyelvet

– Németnyelv-tanári végzettséged van, de nem német nyelvet oktatsz, hanem románt mint idegen nyelvet, nemrég elkezdted képzéseket, szakmai műhelyeket is tartani pedagógusoknak. Miért tartod fontosnak ezt a munkát?

– Némettanári pályafutásom alatt egyre inkább körvonalazódott bennem, nyugtáztván a tanítási gyakorlatban megvalósult eredményeket,

az alaptörténet indította el bennem a gondolatot, hogy szakmai tudásommal a román nyelv elsajátítását segítsen az ő esetében. Körülszimatoltam, kézbe vettem tankönyveket, munkafüzeteket, kerestem hanganyagot, elkértem az óvodai román nyelvű foglalkozások programját, átfésültem a tanterve(ke)t, beszélgettem szülőkkel, régi pedagógus ismerősökkel, és azt éreztem, hogy itt már nemcsak a lányomról lesz szó. A román nyelv hatékony elsajátítása azon gyerekek esetében, akik a családban, tágabb rokon körben egyáltalán vagy egy gyakori, közös játéktérben sem „élik meg” a román nyelvet, annak spontán fordulatait, azok a gyerekek csak nehézkesen, az ellenszenv korai tüneteit mutatva „tudják le” napról napra a román tantárgyat. Az őket körülvevő kétnyelvű realitásban zárt fülekkel, elhatárolódván, ki nem mondott, olykor deklarált feszültséggel mozognak. Elkezdtem kísérletezni. Délutáni, csoportos nyelvórákat tartottam, s a menet közben kidolgozott anyagba átültettem mindazt, ami a német és angol nyelvórákon beszédértési és beszédprodukciós eredményt adott, összehasonlítottam az idegen szakos, alapkezdő szintű nyelvkönyveket, nyakon csíptem a hiányosságokat, és pótolni kezdtem – elsősorban azt, hogy a muszáj-románul-tanulni-érzést egy sikerélménnyel pótoljam, kizökkentsem a román nyelvtanulást az iskolai tantárgy szerepből, és eszközfunkciót adjak neki. Élethelyzetekhez kötötten, beszédkontextust simulálva előhívtam azt is, ami passzív tudásként már a gyerekekben volt. Azt vettem észre, hogy ez beszéd bátorságot adott nekik, önbizalmat a további tanuláshoz. Lassan, 3 év után a fent említett kísérleti ötlet egy önálló projektté állt össze. Egy alternatív oktatási csomag készült mind az óvodai, mind az előkészítő-elsős szintű, nem utolsósorban a má-

sodikos korcsoport és az őket tanító pedagógusok számára.

– Romániában a kisebbségi diákok viszonya a román nyelv elsajátításához sajátos, hiszen tudjuk, hogy valójában még mindig nincsen lehetőség arra, hogy a román nyelvet nem anyanyelvi szinten, hanem speciális rendszerben tanulják. Te hogyan látod ezt a kérdést? Hogyan fogalmaznád meg a nyelvoktatással kapcsolatos tanítási koncepciód, milyen módszertani elveket, módszereket, eszközöket javasolsz a nyelvtanulás elsajátítása esetében?

– A következőképpen tudnám dióhéjban összefoglalni. Hadd tegyem fel magamnak mindig azt az alapvető kérdést, hogy azt, amit én román nyelvórán meg szeretnék tanítani (pontosabban: amit szeretnék, hogy a gyerek elsajátítson) – azzal az a bizonyos korcsoport, akinek a tanítója vagyok, milyen konkrét élethelyzet(ek)ben találkozhat, hol használhatja, milyen kontextusban kell alkalmaznia? Ha ezt átgondoltam, kiválasztom – egyelőre – azt az egy bizonyos szí-

mit is jelent a kommunikatív, funkcionális nyelvoktatás. A gyereknevelési szabadság(ok), majd egy 3 éves külföldi vendégtanári tapasztalat után – hazatérvén – úgy éreztem, szívesen tanítanék tovább itthon is, de oly módon, hogy mindazt, amit tanultam és tapasztaltam, a leghasznosabban értékesítem. Kislányom akkortájt kezdte az iskolát, és gyakran találtuk magunkat olyan helyzetben, amikor kint, a városban csodálkozva kérdezték tőle, tőlünk, hogy „nu știe românește?”. Ez

„Az anyanyelvi készségek kialakulásához hasonlóan egy másik, második vagy bármely idegen nyelv tanulásának során adódik egy tartós, kevésbé látványos – főként iskolai környezetben elbizonytalanító – szakasz, az úgynevezett látens fázis, amikor a gyerek nem hajlandó (még) az önálló beszédre.”

tuációt, amely a gyereket jelen pillanatban a leginkább motiválja, ami életkorához és nyelvi tudásszintjéhez képest releváns, és kezdem úgy tervezni a foglalkozást, a tanórát, a heti tervemet, valamint az egész éves tananyagot (bátran mozgathatom a témákat, a lényeg, hogy szem előtt tartsam az elvárt kompetenciák kialakítását), hogy a román nyelv használatát szimuláljam. Több apró, de lényeges szempontot is fontosnak tartok: például azt, hogy az órák elején indokoltan látom a beszédhelyzetet magyarul felvázolni a gyerekeknek, röviden, világosan tudatni velük, hogy „képzeld, hogy el, az fog történni, hogy...” és „ma arról lesz szó románórán, hogy...”. Ez biztonságot ad nekik, képesek lesznek beágyazni mindazt, amit hallanak, egy konkrét történetbe. Ezt „állványozásnak” hívják, akár egy ház építése során, az állvány segít abban, hogy épüljenek a falak. A korai nyelvtanulás éveiben ez egy fontos technikai tudás. Később az állványokat le lehet szedni, s már csak románul társaloghatunk az órán. De akkor is gesztusokkal, képanyaggal mindig segítünk. Szükséges modellálnom egy attitűdöt, egy olyan magatartást, ahol a hibának helye van, ahol a (ki)fülelés technikáját uralni – mit mond a másik, hogyan mondja, hadd utánozzam – épp olyan fontos, mint a szavakat megfelelően ragozni, stb. Fontosnak tartom azt is, hogy a készségek fejlesztésének ajánlott sorrendjét betartsam: először beszédélményt biztosítsak, csak utána rendszerezzek, magyarázzak, gyakoroltassak. Előbb alakítsak ki egy beszédhelyzetet, amit a gyerek hall, amiben a gyerek is megszólal(hat), s csak ezután következnek (nyilván itt már másodikosok esetében) a szöveg, amit el kell olvasni, majd az írásos feladatok. Azt, hogy óra végén a gyerek elmondja valakinek, aki csak románul ért, hogy kirándulni megy a hétvégén, csak az a tanuló képes, akinek erről beszédélménye van (aki iskolán kívüli környezetben ismételtelen találkozik a nyelvvel). Hogyan teremthetem meg – mesterségesen – ezt lehetőséget azok számára, akik csakis a románórán tanulják a nyelvet? Egy bábuval – aki csak románul ért, akihez én mint oktató hozzászóllok, aki a gyerekekhez fordul, hozzájuk beszél, és akit ők is megszólítanak. A bábuval való irányított szituációs helyzetekben, átgon-

doltan strukturált társalgásban több az én-, te-, illetve a mi- és ti-közlés, mint a leíró jellegű, egyes vagy többes szám harmadik személyben megfogal-

– Véleményed szerint milyen tulajdonságokkal és módszertani felkészültséggel kell rendelkeznie egy nyelvtanárnak, aki kisebbséget tanít?

Foto: TÓTH ORSOLYA

• **Idegen nyelv?** A román tanulása-tanítása továbbra is nehézséget okoz az iskolában

mazott mondatok esetében. Itt említeném azt is, hogy a román nyelv elemi oktatási programjának anyagában sehol nem találkoztam azon nyelvi funkciók összegzett bevezetésével és kialakításával, amelyek a korszerű idegennyelv-könyvekben megjelennek. Szülők állnak értetlenül ama jelenség előtt, hogy a gyerek hamarabb ki tudja fejezni magát németül vagy angolul, ha valamit szeretne, ha valami tetszik neki, ha valamit tud vagy sem, ha valamire képes, mint románul, pedig azt az idegen nyelvet kevesebb óraszám-ban tanulják. Ha az új szavakat nem elkülönítve, demonstratív módon vezetem be (pl. Aceasta este o.../Acesta este un...), hanem gyakoribb ígés, aktív szerkezetben (pl. Dă-mi o/un... Îmi arăți o/un...), akkor ismét nagyobb eséllyel lesz képes a gyerek a valós világban is alkalmazni a tanultakat, hiszen ott aligha kell monologizálnia, valamit leírnia, annál inkább kér, mond valamit a másiktól, vagy kérdeznek tőle, mondanak neki valamit.

– Az jut eszembe, amikor egy többnapos képzésen elhangzó, igazán új, friss perspektívát bemutató, annak módszertanát leíró és elemző idősebb, spanyol-francia idegennyelv-szakos előadó megjegyezte, attól, hogy egy pedagógus kitűnően beszéli a célnyelvet, még nem biztos, hogy hatékonyan oktatja is azt. Egy jó nyelvtanárnak nyilván igényesen kell birtokolnia a nyelvet, de a nyelvelsajátítás folyamataival is tisztában kell lennie. Például

Gergely Andrea Marosvásárhelyen született 1977-ben, tanulmányait a Bolyai Farkas Líceumban végezte. 1995-ben jelentkezett a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem filológia karára, német–magyar szakon tanult. 2000 és 2011 között német nyelvet tanított, egy ideig a Brassai Sámuel Elméleti Líceumban, majd a Református Montessori Iskolában, valamint az Egyesült Államokban. Jelenleg kétgyermekes családja. Kolozsváron él.

azzal, hogy az anyanyelvi készségek kialakulásához hasonlóan egy másik, második vagy bármely idegen nyelv tanulásának során adódik egy tartós,

„Hadd tegyem fel magamnak mindig azt az alapvető kérdést, hogy azt, amit én románnyelv-órán meg szeretnék tanítani (pontosabban: amiről azt szeretném, hogy a gyerekek elsajátítsák) – azzal az a bizonyos korcsoport, akinek a tanítója vagyok, milyen konkrét élethelyzet(ek)ben találkozok, hol használhatja, milyen kontextusban kell alkalmaznia?”

kevesbé látványos – főként iskolai környezetben elbizonytalanító – szakasz, az ún. látens fázis, amikor a gyerek nem hajlandó (még) az önálló beszédre, jelét sem adja annak, hogy megfelelően halad a „tananyaggal”, de ha menet közben mindig megfelelő nyelvi környezetet biztosítunk számára (állandóan hallja az új nyelvet, szituációkhoz köti, azok ismétlődnek), akkor magába szív idegen szavakat, kifejezéseket, s majd egyszer megmutatja, mit tud, érdeklődni kezd, nyit a nyelvhasználat felé. Ha ezt a fázist nem ismerjük fel szakmai szemmel, hol az oktató, hol a szülő kérdőjelezheti meg a gyerek nyelvtudását, képességét, fejlődését, mely aggodalom persze hatással lesz a tanulóra is. Egy másik tulajdonság, amit egy jó nyelvoktató birtokol, hogy rendszerben látja kibontakozni a nyelvet. Képes lebontani és progresszíven egymásra ráépíteni, összerakosgatni a nyelv funkcionális elemeit, a grammatikai struktúrákat. Gyakorlottan, ösztönösen átformálja a szövegeket, ha azokat nem tartja megfelelőnek a gyerekek nyelvi szintjéhez képest. Ismer és szívesen megismer újabb és újabb technikákat. Az a szép ebben a szakmában, hogy az elsőre tanult, bevált jó gyakorlatok mellé folyamatosan beépülhetnek más jó gyakorlatok, me-

lyek egy idő után zsigeri rutinná válnak, helyet készítve más, addig még nem ismert és alkalmazott technikáknak. Azt is fontosnak tartom, hogy képes legyen csapatban gondolkodni, rákérdezni mások tapasztalatára és megosztani azt, amit ő jónak, ötletesnek érez. Mai napig hálás vagyok több kollegámnak is, amikor meghallgattak, együtt gondolkodtunk, és az ott elhangzott ötleteket ma már a sajátjaimnak is érzem: jól fogtak, azt a hiányzó kis elemet jelentették a fejtörésemben, amire éppen szükségem volt.

– *A kétnyelvűség és a többnyelvűség a kisebbségi létben természetes és alapértelmezett. A többségiek hozzáállása a többnyelvűséghez viszont változó képet mutat Európában. Milyen tapasztalataid vannak ezzel kapcsolatban?*

– Nagyon sokáig a kétnyelvűség fogalmát a vegyes családi származáshoz kötöttem, a román nyelv ismeretét a magam esetében is a többnyelvűséghez soroltam, egy volt az angol, német, francia nyelvek ilyen-olyan szintű bejelölései között. Érdekes volt, először Dániában egy Erasmus-képzésen hallanom azt, amint magamnak azóta is mondogatok és erősítgetem, hogy Andi, a gyerekeid kétnyelvűek, a gyerekeid kétnyelvűek... már most, ma azok. Jelenleg úgy érzem, ezt az erdélyi magyarok sem tudják könnyedén, természetesen kimondani. Egyre inkább szükségesnek érzem azt, milyen jó lenne kölcsönös, interetnikus és interkulturális nyelvkurzusok formájában a román többségi gyerekeket magyar

„A román nyelv elemi oktatási programjának anyagában sehol nem találkozom azon nyelvi funkciók összegzett bevezetésével és kialakításával, amelyek a korszerű idegennyelv-könyvekben megjelennek. A szülők értetlenül állnak a jelenség előtt, hogy a gyerek hamarabb ki tudja fejezni magát angolul vagy németül, ha valamit el akar mondani.”

tanulókkal összehozni, egymást egyszerre, párhuzamosan és szimmetrikusan tanulva megismerni. Ez az egyik jövőbeni tervem, hogy felmérjem, milyen igény lenne a kolozsvári román szülők és gyerekeik körében arra, hogy magyar gyerekek társaságában, irányított foglalkozás során alapszintű magyar társalgásban vegyenek részt, ők pedig a jelenlétükkel a magyar gyerekek román nyelvhasználatát motiválják.

„Arra, hogy óra végén a gyerek elmondja valakinek, aki csak románul ért, hogy például kirándulni megy a hétvégén, csak az a tanuló képes, akinek erről beszédélménye van (aki iskolán kívüli környezetben ismételten találkozik a nyelvvél). Hogyan teremthetem meg mestersegesen ezt a lehetőséget azok számára, akik csakis iskolai tanórák keretében tanulják a román nyelvet?”

– *És milyen Gergely Andrea, az ember? Mi tesz, amikor nem nyelvet tanít?*

– Szeretek beszélni, beszélgetni – látnod, itt is hosszasan mondom, mondom. A szakmám, a hozzá kapcsolódó témák mindig elragadnak, hol fent, hol lent érzem magam. A családban jelenleg szép, vidám periódust élünk, élvezem a gyerekeimmel töltött időt, a kibontakozásukat. Szeretem hallgatni, amikor megnyílnak, mondanak dolgokat. Jó érzés gondolkodni, a férjem még többet teszi, néha lefárasztjuk egymást. Olyankor színházba megyünk, filmet nézünk, közeledünk egymáshoz. Az az igazság, hogy nemrég kezdtem el ösztönösen örülni annak, hogy felnőttem vagyok, aki remél, nevet, megelégszik, tervez, végez, elfárad, sír, újrakezd – él.

BIRTA-SZÉKELY NOÉMI

Bölcs diákok jutalomtáborozása

A IV. Bölcs diákok – országos szintű vetélkedőt 2013 novembere és 2014 augusztusa között szervezte a *Magyaroktatás.ro* és a Communitas Alapítvány a BBTE Magyar Biológiai és Ökológiai Intézete, a BBTE Kommunikáció, Közkapcsolatok és Reklám

által, valamint az internet világának célszerű felhasználásával.

A vetélkedőre 11 megyéből, 33 településről, 60 iskolából összesen 165 három-négy fős csapat, azaz több mint 680 középiskolás jelentkezett. A versenyen résztvevőknek három fordulóban

is jól kiképzett barlangászok vezetésével, ugyanakkor a Sonkolyos környéki látványosságokat is megtekinthették, valamint Nagyvárad történelmi és kulturális kincseibe is betekintést nyerhettek.

Az első három helyezett csapat fő-

Fotó: MÁRTON KATALIN

• A Bihar megyei Sonkolyoson táboroztak a bölcs diákok július 28. és augusztus 2. között

Intézete, a BBTE Történelem–Filozófia Kar, valamint a Magyar Történelmi Intézet közreműködésével.

Az interdiszciplináris vetélkedőt azal a céllal indítottuk, hogy a játszva tanulás módszerével rávezessük a diá-

„A táborozás öt napon át tartott, minden napnak más-más tematikája volt: kommunikációs nap, biológusnap, művészettörténelmi nap, médianap és kalandnap.”

kokat az értelmes, értékes kikapcsolódásra, hogy hangsúlyozzuk az iskolai tananyagon kívüli ismeretek, a gyakorlatias, mindennapi élethez szükséges tudás fontosságát a találékonyság, a kreativitás és az ügyesség fejlesztése

kellett bizonyítaniuk kreativitásukat és ismereteiket, valamint kitartásukat. A mindhárom, az Európai Unió oktatási rendszereit, természeti adottságait és a kulturális diverzitást érintő feladatlapot megoldó csapatok közül a legügyesebb húsz vett részt a negyedik, döntő fordulón, melynek eredményei alapján kiválasztottuk azt a tíz csapatot, amely kitartó és rendkívüli munkájáért jutalmul egyhetes táborozásban részesült.

A Bihar megyei Sonkolyoson szervezett táborozás alatt a diákok különböző tevékenységekben vettek részt, miközben együtt játszottak, tanultak, kirándultak, kisebb vetélkedőkön bizonyíthatták ügyességüket, kreativitásukat és ismereteiket.

A táborozás öt napon át tartott, minden napnak más-más tematikája volt: kommunikációs nap, biológusnap, művészettörténelmi nap, médianap és kalandnap. A táborozás során a résztvevőknek lehetőségük nyílt meglátogatni többek között a Szelek barlangját

díja egy brüsszeli tanulmányi látogatás szeptemberben a Communitas Alapítvány és Winkler Gyula, az RMDSZ európai parlamenti képviselőjének jóvoltából. Gazdára talált számtalan meglepetésdíj, valamint kiosztásra került a bölcs biológusok díja, a bölcs művészettörténészek díja, a legszorgalmasabb hangyák, legszponzánabb csapat, legötletesebb csapat, legmókásabb csapat stb. díja.

A brüsszeli tanulmányi utazáson részt vevő első három csapat: a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium és a temesvári Gerhardinum Római Katolikus Teológiai Líceum diákjai.

MIHÁLYFALVI KATALIN
a *Magyaroktatás.ro* szerkesztője

MOLNÁR TAMARA
A Communitas Alapítvány
programfelelőse

Beszélgetés Fóti Péter Bécsben élő oktatásfilozófussal

A demokratikus szabad iskola apostola

Fóti Pétert legtöbbször talán a summerhilli demokratikus magániskola magyar népszerűsítőjeként ismerik – a témában könyve és számos írása jelent meg. Bár nem titkolja, hogy Summerhill-t tartja a legjobb modellnek, más alternatív tanulási módokat is elfogad. Szemléletének középpontjában a gyermek áll, akit hite szerint az igazi szabadság nevel lélekben erőssé, életrevalóvá. Bár Bécsben él, évente több alkalommal tart előadásokat magyar nyelvterületen, gondolatait pedig internetes konferenciákon és a világháló más fórumain is közzéteszi. Fóti Péterrel Budapesten beszélgettünk.

– Vekerdy Tamás az Útmutató rebellis tanároknak című könyvedhez írt ajánlásában szenvedélyes apának és szenvedélyes gondolkodónak nevez. Te miként határozod meg magad?

villamosmérnökké. Később esti tagozaton végeztem el a történelem szakot, ami jobban passzolt hozzám. Azt szoktam mondani, hogy oktatásfilozófiával foglalkozom. Úgy látom – és ez szívfájdalmam is –, hogy ezt kevesen művelik Magyarországon. Én nem végzek empirikus kutatásokat, inkább könyveket olvasok, és azok kapcsán fejtem ki nézeteimet.

– Oktatásfilozófussá válásodat minden bizonnyal nagyban befolyásolta az iskolával kapcsolatos szemléleted változása. Említett könyvedben ezt írod: „Mai szemmel nagyon megválogatnám azt az állami vagy magániskolát, amelybe tanítani mennék. Mindazzal együtt szívügyem az, ami azokban az iskolákban történik, ahová nem tenném be a lábamat, és fizikai szenvedést okoz, mikor történeteket hallok az iskola világából, amelyek arról szólnak, hogy miként ölik meg a gyerek érdeklődését.”

– Ez tényleg egy olyan mondat a könyvemben, amin nagyon sokat gondolkoztam. Eredetileg azt írtam, hogy nem dolgoznék állami iskolában, aztán hosszú vívódás után enyhítettem ezen. Ha az állami iskolák változnának, még elmennék oda tanítani. Ezzel kapcsolatban viszont a következő mondás jut eszembe: ha az állam egyszer elhatározná, hogy egy jó iskolarendszert hoz létre, akkor tartózkodna attól, hogy azt maga csinálja. Ez persze a szélsőig ki van feszítve, de végül is arról szól, hogy mekkora szerepe legyen az államnak a mi életünkben. És úgy tűnik, hogy bizonyos fókig szenvedünk attól, hogy egy mindenható állam irányítása alatt élünk, mert ez az emberi természettel kerül ellentétbe. Még a 90-es években olvastam Gombár Csaba *Politika címszavakban* című könyvét, s ez nagy hatással volt rám. Ő írta, hogy a demokráciának is és a bürokráciának is megvan a maga logikája. És az a baj, hogy

ez a bürokratikus logika, ez a nagyon felülről felépítettség jellemzi mind a három ország tanügyi rendszerét, a Romániáét, a Magyarorszáéét, de még az Ausztriáét is. Persze vannak különbségek közöttük. Számomra nagyon fontos, hogy minél autonómabb legyen az iskolarendszer. Az oktatási rendszer államisága nagyon korlátozza az iskolákat, a tanárokat, ennél fogva nagyon korlátozza a gyerekeket is. Életemben két, oktatáshoz kapcsolódó nagyobb szemléletváltás volt. Az első még 1988–89 körül, amikor a munkahelyi főnököm irodájában ráakadtam Thomas Gordon *A tanári hatékonyság fejlesztése* című munkájára. Nagyon magával ragadott, hogy az emberi kommunikációt állította a középpontba. Korábban egyáltalán nem éreztem azt, hogy lehet valami újat mondani azzal kapcsolatban, ahogyan két ember beszél egymással. Hogy lehet arra törekedni, hogy amit én mondom, azt úgy mondjam, hogy a másik el tudja fogadni, és amikor egy másik ember beszél, akkor ne csak arra gondoljak, én mit akarok, hanem arra, hogy mit akar a másik. Ez egy nagy fordulatot hozott az életembe. Épp akkortájt olvastam ezt a könyvet, amikor először jött Budapestre instruktorképzőt tartani az amerikai Gordon Intézet igazgatóhelyettese. Ezen – 24 nő mellett – egyetlen férfiként vettem részt. Aztán sok Gordon-tréninget tartottam, de miután elköltöztem Ausztriába, felhagytam ezzel. Fiam születése, 1999 után kezdtem el újra ilyen kérdések felé orientálódni. Rövid időre Jesper Juul dán családterapeuta gondolatvilágába merültem el, majd megrendeltem magamnak *A szabad gyermek – Summerhill példája* (Free Range Childhood) című könyvet. Ennek szerzője Matthew Appleton, aki kilenc évig dolgozott Summerhillben nevelőtanárként. Mivel mindig ő válaszolt a látogatók kérdéseire, gondolta, egyszer összefoglalja

• Fóti Péter szemléletének középpontjában a gyermek áll, akit az igazi szabadság nevel lélekben erőssé

– Pályaválasztás előtt nagyon sokat haboztam, mint minden gyermek abban az időben. Egyáltalán nem volt könnyű dolgunk, hiszen nehéz felvételük voltak. Filozófiára szerettem volna jelentkezni, de oda nagyon kevés embert vettek fel, így inkább villamosmérnök lettem. Három évet dolgoztam ebben a szakmában, de lélekben soha nem váltam

tapasztalatait egy könyvben is. Többször elolvastam ezt a könyvet, és legalább annyira a falhoz állított, mint annak idején Thomas Gordon.

– *Misi fiad mellett aztán már a gyakorlati oldal is előtérbe került. Ő milyen utakat jár be saját tanulmányai során?*

– Az elemi négy osztályt Misi egy Bécs melletti, alternatív pedagógiákra építő magániskolában járta, nagyon szép környezetben. Nagyon jó volt az, hogy az 1–4. osztályosok egy teremben voltak, egy közösséget alkottak, valójában tehát nem is voltak osztályok. Nagy híve vagyok minden vegyes életkorú gyerektársaságnak. Amikor a fiam elsős volt, mindjárt egy negyedikes gyerek volt a legjobb barátja. Jó az, ha a gyerek egy közösségbe érkezik, ott él, aztán elhagyja a közösséget, aminek persze van kontinuitása, hagyományrendszere.

Egy ilyen vegyes életkorú környezetben kevésbé tűnik fel, hogy melyik gyerek mikor tanul meg valamit. Nekem az a meggyőződés, hogy Misi igazából a negyedik osztályban tanult meg olvasni. De amikor megtanult, akkor viszont élvezte az olvasást. A tanárok hajlandóak voltak elfogadni, hogy mi az ő sebessége, mi az, amiben gyorsabb, és mi az, amiben lassabb. Mi minden tanári beszélgetésen azt mondtuk, hogy mi nem sietünk. Egy ilyen beszélgetés másnapján ültünk Misi egyik tanárával a kertben, és ő ezt mondta: „Fóti úr, olyat, amelyet a tegnap mondott nekünk, kevesen mondanak”. Az emberek nagy része azt szeretné, hogy a gyerek minél hamarabb minél többet produkáljon. Nem nagyon hajlandók elfogadni azt, hogy a kevesebb több lehet. Azt gondolom, hogy a mechanikus írástanítás akadálya lehet az aktív írásbeliség kifejlődésének. Nem az a fontos, hogy olvasni és írni tudjon, hanem az, hogy értse, amit olvas, és ki tudja fejezni magát. Azt szoktam mondani, hogy ehhez nem vezetnek lépcsőfokok, amin sorban fel lehetne gyalogolni, mert az ember komplexen fogja fel a dolgokat.

A négy év után a feleségem kerített egy iskolát, ami úgy tűnt, hogy a korábbihoz hasonló, de kiderült, hogy nem, és Misi képtelen volt beilleszkedni az új csoportba, nem tudott mit kezdeni a világot elutasító agresszív gyerekekkel. Hét napot járt oda, utána eldugtuk otthon, és kerestük a következő iskolát. Nem találtuk, és akkor jutott eszembe az az iskola, ahol én is tanítottam egy ideig. Annak az iskolának a státútumában le van írva,

hogy a gyerekek szabadon választhatják meg tevékenységeiket, és azt komolyan is veszik. Ausztriában lehet ilyen. Ebben az iskolában a nyolcadik év végén minden gyerek kap egy kitöltetlen lepecsételt bizonyítványt, amibe beírhatja, hogy milyen jegyet szeretne. Két és fél évig járt oda Misi, aztán ott is megtörtént az, ami a szabad iskolák nagy veszélye: az

• **Túszjejtés.** Fóti Péter eszmecseréje kis beszélgetőtársával

iskolában a belső hatalmat átvette egy kis csoport, amelyik az iskola tanárainak gyerekeiből és azok barátaiból állt. Aki nem abba a csoportba tartozott, annak jaj volt. Az akkori nagy gyerekek Misi ellen fordultak, és bántották, piszkálták. Misi erre reagált, ezt el is tudta nekünk mondani, mi pedig igyekeztünk neki segíteni, de az iskola vezetői ezt nem vették komolyan, és nem tettek semmit ellene. Így aztán kénytelenek voltunk elhozni Misit ebből az iskolából. De még a második év végén vettem a bátorságot és megkérdeztem, hogy elengednék-e Misit három hétre Summerhillbe. Elengedték. Nyilván nehéz volt neki újra beilleszkedni az ausztriai iskolába, mert látta, hogy Summerhillben másként, jobban működnek a dolgok.

Később egy tradicionálisabb iskolában folytatta a tanulást, majd megint elment négy hétre Summerhillbe. És ezután már ebbe az iskolába sem akart visszailleszteni, mert a tanárok durván bántak a gyerekekkel. Ő vissza szeretett volna menni Summerhillbe. Nekem ez tetszett, de a feleségem ettől finoman szólva idegbajt kapott, és mindent megmozgatott, hogy ez ne így legyen. Végül is neki lett igaza. Misi azért harmadszor is elmehe-tett öt hétre, és egy évet otthon töltött

magántanulóként. Most ösztől egy közeli Waldorf-iskolába fog járni.

– *A másik opció a magántanulóság volt számotokra. Tehát ezt is jobbnak tartottátok, mint egy rossz iskolát...*

– Az angolszász világban régen sok gyereket neveltek otthon. Az elit körében ez szokás volt, de az utóbbi 30–

40–50 évben más emberek is döntene-
nek úgy, hogy maguk tanítják a gyerekeiket. Kelet-Európában is lehetséges ez (Németország kivételével), de itt az állam elvárja, hogy a gyerek vizsgázzon. Tehát elengedik az iskolai mindennapokból, de rákényszerítik a vizsgát. Ez így van még Ausztriában is, ahol a szülő joga ezt deklarálni. Ausztriában bejelenti az ember, Magyarországon kéri, Romániában pedig talán még nagyon gyerekcipőben jár a dolog.

Az elmúlt egy évben én is tanultam otthon Misivel. Egy év alatt öt tárgyat tanultunk együtt, öt vizsgát velem tett le, a többi vagy a feleségemmel vagy egy-egy külső tanárral. Sok időnket elfoglalta, de azért neki is sok ideje volt önmagára, sok ideje volt mást csinálni, és magát rendesen kialudni. Én nem érzem azt, hogy bármiből kimaradt volna. Misi már tudja, hogy mit jelent azt tanulni, ami érdek, vagy azt tanulni, amit az iskola követel, és aztán úgyis elfelejti.

– *Úgy van ez tehát, ahogyan az általad is hivatkozott Homer Lane tartja: nem azért utálja az iskolát, mert nem tud tanulni, hanem azért nem tud tanulni, mert utálja az iskolát?*

– John Holt amerikai oktatásfilozófusnak is ez volt a kiindulópontja. Ő látta a gyereket az iskolában, aki ott buta és unintelligens volt, és látta ugyanazt a gyereket kinn a játszótéren, ahol intelligens és kreatív volt. Így hát – fejtegette – ha ugyanaz a gyerek az iskolában hülyének, a játszótéren pedig intelligensnek tűnik, akkor sajnos csak azt az egy következtetést lehet levonni, hogy az iskola teszi hülyévé őt. Holt sok időt fordított annak tanulmányozására, hogy milyen stratégiákat vesznek fel a gyerekek az iskolában ahelyett, hogy tanulnának: védekeznek, bizonyítják azt, amit nem tudnak, másokat hibáztatnak, stb. Sajnos valóban ezt teszik az olyan környezetben, amelyik nem hajlandó rájuk várni, amelyik nem türelmes, és nem elég szabad. Bertrand Russell is azt mondja, hogy a gyerekek nem buták, amikor a világra jönnek, hanem tudatlanok, butává majd az iskola teszi őket.

– *Iskoláinkban sajnos még mindig a tanító és nem a tanulást segítő, facilitáló tanárok vannak többen. Könyvedben is hangsúlyozod, hogy újfajta tanítási stílusra lenne szükség. Kérlek, e helyen is adj kis útmutatót a „rebellis” tanároknak!*

– Minden tanárnak ki kell tapasztalnia, hogy hol vannak a határok az iskolában. Ha azok nagyon szorosak, talán jobb, ha a tanár keres egy megfelelőbb iskolát. Azért senki ne gondolja azt, hogy az ő feladata a legkeményebben autoriter iskola megváltoztatása, mert lehet, hogy abba belepusztul. Saját területén viszont mindenki változtathat. Az első dolog – ahogyan azt egy 2012-ben a *Tani-tani* című alternatív pedagógiai lapban publikált cikkemben is leírtam – az életterek kialakítása az osztályban. A padok kicserélése, átrendezése megoldható.

A második pont a tananyag radikális csökkentése lenne. Sokkal kevesebbé kellene tenni azt a tananyagot, ami kitölti a gyerekek életét, és szinte nem hagyja őket élni. Nem azt mondom, hogy nullává kell redukálni, de azt gondolom, hogy a gyerekek nem buták, és tudnak választani.

A harmadik pont a demokratikus struktúrák bevezetése lenne az osztályon belül, hogy bizonyos dolgokat osztálygyűlések útján oldjanak meg. Ez nem is olyan egyszerű, mint ahogyan az első pillanatban látszik. Ez egy tudomány, amit ugyanúgy elfelejtettünk, mint a füvesasszonyok füvekről való tudását. A gyerekek egy része hajlamos egy ilyen

demokratikus rendszerbe beépülni, de minden osztályban vannak olyanok, akik próbálják nevetségessé tenni a helyzetet. Ezeket a gyerekeket egy ideig távol kell tartani, vagy a tanár közvetlen irányítása alá vonni, vagy adni nekik valami más tevékenységet, ameddig ennek a közösségnek az ereje nem nő fel annyira, hogy integrálni tudja ezeket a rebellis, destruktív gyerekeket. Tehát ez egy többlépcsős folyamat, amihez tényleg tudás kell. Nem csupán arról van szó, hogy a tanár bejelenti, hogy akkortól kezdve az osztályban minden a gyerekek megosztva fog történni. Nem lehet odaadni az egész hatalmat, de meg lehet osztani azt. Az önkormányzatokat kisebb körökben is meg lehet teremteni. Hadd hozzak ide egy mostanában talált Jefferson-gondolatot. Szerinte a forradalom lényege

„Ha ugyanaz a gyerek az iskolában hülyének, a játszótéren pedig intelligensnek tűnik, akkor sajnos csak azt az egy következtetést lehet levonni, hogy az iskola teszi hülyévé őt. Holt sok időt fordított annak tanulmányozására, hogy milyen stratégiákat vesznek fel a gyerekek az iskolában ahelyett, hogy tanulnának: védekeznek, másokat hibáztatnak, stb. ”

ge az önkormányzatiság. Ez lehet, hogy el fog bukni, és csak majd a harmadik, negyedik vagy ötödik generációban fog győzelemre jutni. Ez már a kollektív jog kérdésével kapcsolatos, mert az önkormányzatra való jog tulajdonképpen az. Ezt ugyan máshogyan fogalmazzák, de végül is arról van szó, hogy mennyire teheti meg azt egy embercsoport, hogy úgy dönt, hogy az élet bizonyos területein demokratikusan kormányozza magát. Ez hiányzik a kultúránkból. És itt jövőnk vissza az államhoz: az állam mindent megszervez, és az államon kívül meg csak az egyéni emberek állnak, akiknek nincs meg az összefogásra való képességük. Mert két ember már nem kétszer annyit tud tenni, mint egy ember, hanem négyszer annyit.

Persze nemcsak a tanárok szemléletének kellene változnia, hanem a

szülők szemléletének is, mert ők is részei a rendszernek. Hadd kapcsolódjak itt Vekerdyhez, ő mindig azzal szokta kezdeni az előadását, hogy kijelenti, két szülői szemlélet létezik, az egyik megmondja, hogy ki a gyereke, a másik pedig hagyja, hogy a gyerek az legyen, aki lenni akar. Ez persze a gyakorlatban nem olyan egyszerű. A szülők viszont terelgethetik egy – általuk legjobbnak tartott – szűk úton a gyereket, vagy engedhetik egy kicsit szélesebb útra is. Olyanra, ami azért nem visz a szakadék szélére, kizárja a katasztrófák történéseit, de azért lehetőséget ad a hibázásra is. Mert végeredményben a hibáinkból tanulunk, amit nem lehet megspórolni valami rögtöni tökéletességben híve.

Ehhez a „széles mederhez” kapcsolódik két, iskolával kapcsolatos gondolatom, amelyekről már megkezdett írásaim vannak. Az egyik a summerhilli iskola gyerekeinek szocializációjáról szól. Nemrég megkérdeztem a fiamtól, hogy kik a nagy gyerekek most a summerhilli iskolában. Misiből gyorsan kibukott hat nyolc név. Egy állami iskolában nem biztos, hogy egy ötödikes meg tudna nevezni ennyi nyolcadikost. Lehet, hogy Misi sem beszélt velük, de ismeri őket, mivel a nagy gyerekek fontos szerepet töltenek be az iskolában. Persze a tanárok fontos szerepet töltenek be, de a kicsi gyerekek számára a nagy gyerekek fontosak, mert nekik funkcióik vannak. A summerhilli bentlakásban például ők fektetik le a kiscsiket, és ezt nagyon élvezik. A vegyes életkorú közösségnek tehát nagyon nagy szerepe van a gyerekek fejlődésében.

A másik gondolatom az iskolai erőszakkal kapcsolatos. Erről sokat tudunk, van mediáció meg Gordon-módszer az iskolákban, de mégsem jutnak el oda, amit Neill mond, hogy hetente legyen egy gyűlés, amin megbeszélik az iskolában előforduló konfliktusokat. Mert ez nem feltétlenül a felnőttek, hanem a közösség feladata.

Amikor lehetőségem van a demokrácia fontosságáról beszélni, gyakran adom a pároknak azt a feladatot, hogy meséljenek egymásnak arról, amikor őket az iskolában valami igazságtalanság érte. Ilyenkor előjönnek a különféle traumatikus történetek, s ha ezek már a levegőben vannak, meg szoktam kérdezni, hogy mit csináltak ezzel a dologgal. A legtöbben azt mondják, hogy semmit. Ha kiderül, hogy nincs erre semmi megoldás, fel lehet tenni a másik kérdést: miért nincs? Meg kellene teremteni! Fontos

lenne, hogy az iskolában legyen egy olyan hely, ahol a sérelmezett megkap-hassa az igazát. Nem a másik megbünté-tése által, de úgy, hogy a másik megértse, és az évek során felfogja: a másinak is igazat kell adni ahhoz, hogy mindketten jól érezzük magunkat.

– *A tanárok mentalitása megváltoztatá-sának fontosságán túl egyes előadásokban talán az egész rendszer felborításág és új-raépítéséig is elmentél. Merthogy nincs át-menet, vagy legalábbis nagyon nehézkes...*

– Ezt azért finomítanám. Valóban sok ponton kellene újdonságot hozni, például a tanárképzésben, az iskolaszerve-zésben. Legalább addig el kellene jutni, hogy megnézzük, vannak-e alternatív modelljei az iskolának. Szerintem az ön-kormányzó iskola egy alternatív modell, amelyik – legalábbis az angolszász vi-lágban – bebizonyította, hogy életképes. Summerhill 90 éve működik, persze van-nak problémák ott is, meg az angol isko-lairányítás megpróbálta bezáratni, de ez meghiúsult, sikerült megvédenie magát. Nagyszerű próbája lenne a toleranci-ának, ha a mai rendszer megengedné, hogy ilyenek létezzenek. Ez persze veszé-lyes, mert a mai iskolarendszer lényegé-hez tartozik, hogy ne nagyon lehessen kitekintgetni belőle. Abban a szabad is-kolában, amelyikről beszéltem, mindig azt mondták, hogy először menjenek oda a szülők, és először ők mondjanak igent rá, mert a gyerek amúgy is igent mond. Tehát itt nem a gyerekeken múlik, ha-nem az iskola vezetőségének, az állam-nak a felelőssége, hogy ez a fajta iskola is létezzen. És fontos lenne, hogy ne egy évet várjanak a beválás megítélésével, hanem legalább ötöt, de jobb lenne, ha tízet. Mert a gyerekek fejlődési ritmusa egy ilyen szabad környezetben egészen más, mint a nagyon beszabályozott isko-larendszerben.

– *Saját környezetemben azt látom, hogy a szülők elvileg jónak látják az al-ternatív kezdeményezéseket, de mégsem elegendően döntenek mellettük. Mert „ebben a világban teljesíteni kell, bizonyítani kell” – mondják. Félnék tőle, hogy ilyen helyeken nem kap megfelelő tudást a gyerekekük...*

– Nyilván ez a döntő kérdés. Vála-szomban előbb azt emelem ki, hogy el-sősorban milyen tudást ad az általam emlegetett szabad iskola. Olyat, aminek a hiányát talán nem is vesszük észre, pedig nagyon fontos lenne. Nagyon erős személyközi kompetenciákat ad a

gyereknek, így a gyerek meg mer szólal-ni, el meri mondani, amit gondol, képes meghallgatni a másikat, képes kompro-misszumot kötni, és képes kezdeményez-ni. Van egy szép angol kifejezés: ready to boot – kész arra, hogy valamit (valami változást) elindítson. Ezek olyan fontos dolgok, amiket nem úgy lehet megta-nulni, hogy az iskolában elmondják: az emberi kapcsolatok úgy működnek, hogy először neked kell meghallgatni a másikat. Ezekben az iskolákban a tudás egy része a mindennapi gyakorlatból keletkezik. Ami a tudás másik részét il-leti... Lehet, hogy az ilyen iskolákban egyoldalúbb lesz a gyerekek tudása, te-hát arról fognak tudni sokat és mélyeb-ben, ami valóban érdekli őket, de hát ép-pen ez a lényeg. Meg szoktam kérdezni ilyenkor: ha téged egy orvosprofesszor operál, akkor az ő irodalmi műveltsége mennyire releváns számodra? Amúgy a mai világ úgysem hagyja egyoldalúnak lenni a gyerekeket.

Angliában például eltörölték az érett-ségit. Helyette minden felsőfokú tanin-tézet megmondhatja, hogy milyen vizs-gákra van szükség ahhoz, hogy valaki ott

„Két szülői szemlélet léte-zik, az egyik megmondja, hogy ki a gyereke, a másik pedig hagyja, hogy a gyerek az legyen, aki lenni akar. Ez persze a gyakorlatban nem olyan egyszerű. A szülők viszont terelgethetik egy – általuk legjobbnak tartott – szűk úton a gyereket, vagy engedhetik egy kicsit széle-sebb útra is.”

kezdjen tanulni. A summerhilli gyerekek az iskola utolsó éveiben leteszik ezeket a vizsgákat. Itt is visszatérek Vekerdyhez: „Legyél az, aki vagy.” Summerhillben el-fogadott, hogy nem mindenki intellektu-ális típus. Az agyunkban van egy nagyon erős hierarchia, hogy egy orvos vagy gázs „többet ér”, mint egy kőműves vagy egy kertész. De miért? Miért gondoljuk azt, hogy egy boldog embernek diplo-mával kell rendelkeznie? Végül is arra kellene nevelnünk a gyerekeinket, hogy felvállalják azt, amit szeretnek, és ha a mai világban ennek ez az ára, akkor ezt is vállalják.

Fóti Péter írásai:

• A *Tani-tani* alternatív, online peda-gógiai lapban: <http://www.tani-tani.info/taxonomy/term/66>

• A Demokratikus Nevelésért és Tanulásért Közhasznú Egyesület honlapján: <http://www.demokratikusneveles.hu/index.php/cikkek/23-foti-peter>

– *Egy ilyen poroszos rendszerben utópisztikusnak tűnik egy Summerhill-szabadságú iskola, de írásaiddal, előadása-iddal te mégis utóbbi mellett agitálsz. Az is igaz, hogy jó ideje mondd, írod a magadét, és ahhoz képest nem sok minden változik. Nem szélmalomharc ez?*

– Lehet, hogy egyelőre nem változik semmi, és lehet, hogy most szélmalom-harc az én tevékenységem, de azzal együtt egyre gyakrabban tűnnek fel em-berek Magyarországon is, akik hisznek ebben. Abban hiszek, hogy – ugyanúgy, ahogyan Jézus tette – gyűjteni kell a tanítványokat, és újra és újra megvá-laszolni a kérdéseket, és elfogadni azt, hogy ez nem mindenkinek passzol. Azokat kell gyűjteni, akikben ez a tűz tovább tud égni.

– *Az említett elképzelések valóra váltá-sának segítése céljából a hozzád hasonló-an gondolkodó barátainkkal életre hív-tátok a – European Democratic Education Community magyar tagszervezeteként működő – Demokratikus Nevelésért és Tanulásért Közhasznú Egyesületet...*

– Igen, ennek ötven tagja van ma. Az egyesületben most dolgozunk azon, hogy létrehozzunk egy olyan ismer-et- és tudásanyagot, ami segíteni tud egyes embereknek egyrészt a magán-tanulóság felé és még inkább magán-tanuló közösségek létrehozása felé. Ennek lesz jogsegély része, lelki segély része és útmutató része. Egyelőre hiva-talosan a Kavalkád Egri Demokratikus Tanulóközösség létezik, de több új kezdeményezésről is van tudomásunk Magyarországon. Kicsiből indulunk, de mindig tudjuk, hogy az igazán nagy változásokat kis csoportok kezdték el.

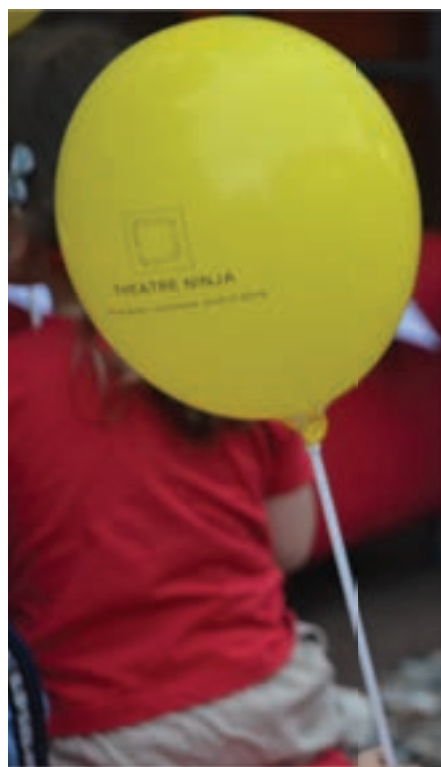
OZSVÁTH JUDIT

Óz, a nagy a kolozsvári F

Megannyi, gyerekeknek (is) szóló rendezvény várta a kicsiket augusztusban az ötödikben megszervezett Kolozsvári Magyar Napokon – a gazdag programkínálatból nehéz is volt válogatni. Közönségcsalogatónak bizonyult többek közt a Farkas utcában berendezett színháztér, ahol az ifjú rajongók újra, ezúttal személyesen is találkozhattak a nagy sikerű kolozsvári előadásokban

y varázsló arkas utcában

szereplő színészekkel, a produkciókból ismert dallamokkal. A Kolozsvári Állami Magyar Színház társulata 2012-ben mutatta be Puskás Zoltán rendezésében előadását, Frank L. Baum – Zalán Tibor: *Óz, a nagy varázslóját*. A produkció azóta is töretlen sikernek örvend, amint azt a Kolozsvári Magyar Napokon szervezett interaktív közösségtalálkozó is bizonyította.

FOTÓK: TÓTH ORSOLYA

Törökországi biciklitúrán járt a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium

Mézédes dinnye az imám kertjéből

„Rég eljött az ideje annak, hogy az erdélyi magyar közoktatás is felzárkózzon azokhoz a modern pedagógia eljárásokhoz, amelyek a pusztán elméleti tudást alakítják át úgy, hogy a gyerek

néprajz, környezetvédelem terén – két lényeges dolgot tanulnak meg: részint a felelősségérzetük fejlődik, másrészt a túra olyan erőpróba, amely megedzi a kitartásukat. Mint részletezte, az or-

demnek számít nagyon sok diáknál, ha felelősséget vállal valamiért, miközben a túrán épp fordítva van: kiderül számukra, hogy szükség van arra, hogy az ember felelősséget érezzen saját testi épségéért” – számolt be az út tanulságairól Solymosi Zsolt.

Jubileumi kerékpártúra

Felidézte, tíz évvel ezelőtt indultak először kerékpártúrára a János Zsigmond Unitárius Kollégium diákjaival, azóta szinte Erdély minden szegletét bejárták kerékpárral: a Székelyföldet, a Gyimeseket, a moldvai csángó vidéket egyaránt bebarangolták. De bicikliztek a történelmi Máramaros vidékén, jártak Dél-Erdélyben, sőt már a határokat is átlépték, hiszen a Vereckei-hágón át Kárpátaljára is eljutottak. Hozzáfűzte, a tizedik túra tulajdonképpen az eddigi kirándulások megkoronázása volt.

Idén az volt a cél, hogy felfedezzék a Márvány-tengert, apró kis török falvakon keresztül eljussanak Rodostóba, ahol a helyi Rákóczi-Mikes-hagyatékot megismerve leróhatták kegyeletüket a magyar száműzetés egyik legfontosabb színhelyén.

„Mai napig megdöbben, hogy több török látogatója van az ottani múzeumnak, mint Kárpát-medencei magyar, ezért úgy gondolom, hogy kötelessége minden magyarnak legalább egyszer eljutni családotól Rodostóba, ahol ezt a történetet megismerheti” – számolt be élményeiről Solymosi. Rodostóban megkoszorúzták Székely Ábrahám unitárius kollégista szobrát, aki a 17. század végén került a portára, Törökországban Ibrahim Mütefferika néven a török nyomda megalapítójaként tisztelik.

A célt teljes mértékben teljesítették, azt amit látni szerettek volna, megnézték, miközben a gyerekek megedződtek. Nem mellékes, hogy 11 lány is a csapattal tartott, akik példamutatóan bírták a bringázást.

A török vendégszeretet

Solymosi Zsolt azt is ecsetelte, hogy a legnagyobb élmény számukra a törökök vendégszeretete volt, akik meg-

• Úton a bringás karaván. Az iskola negyven diákja pedálozott napi száz kilométert

élményszerűen tanul, fejlődik. A kerékpártúra ezt a lehetőséget igyekszik megteremteni. Tíz évvel ezelőtt, amikor elkezdtem szervezni a kétkerekű expedíciókat, az első pillanattól hittem abban, hogy ez kellő alternatívát tud nyújtani a megszokott oktatási formák mellett” – fejtette ki lapunknak Solymosi Zsolt, a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium igazgatója, a Pusztuló kövek nyomdokain elnevezésű biciklitúras expedíció ötletgazdája. Az iskola 40 diákja ugyanis a nyáron Törökországba biciklizett.

Egyéni és közösségi felelősség

Solymosi Zsolt rámutatott, a részt vevő diákok mindamellett, hogy különböző szakterületeken elméleti tudásukat gazdagítják, gyakorlati ismeretekkel – például a földrajz, biológia, történelem,

szágúton vagy épp erdei utakon haladva, a másfél kilométeres indiánsorban tanulják meg a gyerekek, hogy a felelősség egyszerre egyéni és közösségi, miközben felméri teljesítőképességének határait. „Mindkettő maximálisan fontos ahhoz, hogy az ember teljes értékű életet élhessen, hiszen a gyerekek kitartása mostanában egyre fogyóban van. Egyre kevesebbet akarnak elérni, miközben a túrán meg kell szenvedni mindenért. Le kell pedálozni azt a napi száz kilométert, ételt kell készíteni, sátrat felhúzni. Ugyanakkor az egyéni kitartást erősíti a közösség ereje is, hiszen észreveszik, hogy nincsenek egyedül. Szinte hihetetlen, hogy negyven ember miként tud pillanatok alatt mindent elmozdítani kialakítva az életterét, amikor úton van valahol. A felelősséggel is pont az a helyzet: ma már az ér-

állították őket, miközben áthaladtak az alig pár száz lelkes településeken. Hűvös, esős időben meleg teával kínálták őket, melegben pedig hűsítő dinnyét adtak, ellátták a csapatot élelemmel. A rodostói polgármesteri hivatal vigyázott a testi épségükre, rendőri kíséretet adtak melléjük, a nap végén pedig vacsorát. A törökök vendégszeretete mellett ugyanakkor az isztambuli magyar főkonzulátus támogatását is élvezték. „Amikor a törökök meghallották azt a szót, hogy magyar, tulajdonképpen jelszó volt a lelkükhöz, ők ugyanis a mai napig azt tanítják az iskolában, hogy a magyarok a honfoglaló törzsek tagjaiként a legtávolabbra elvándorolt testvéreik” – számolt be fogadtatásukról a túra ötletgazdája. A rodostói Török–Magyar Baráti Társaság egy gyönyörű Rákóczi-tányért és egy olyan Rákóczi-bélyeget adott nekik ajándékba, amit az idén bocsátottak ki Törökországban. Büszkék voltak, hiszen soha senki ilyen távolról biciklin meg nem járt náluk zárandoklatban.

Ismerkedés az iszlám vallással

A rodostói önkormányzat pedig lezáratta az utcákat bevonulásuk idejére, de senki nem rázta az öklét, nem dudált, nem tiltakozott, pedig nem kis felfordulást idézett elő a belvárosi forgalomban és üzletek életében a hét autóból és negyven kerékpárból álló karavánjuk. „Egyértelműen azt éreztük, hogy hazaértünk, és ők a testvéreink” – mondta. Solymosi azt is elmondta, olyan szempontból is hasznos volt a kerékpártúra, hogy sikeresen bontotta le a törökkel, az iszlám vallással szembeni előítéleteket. A Drinápoly és Rodostó közti százszáz kilométeres szakaszon – ahol Solymosi elmondása szerint a leginkább a mezőszéki és aranyosmenti falvakhoz hasonlítottak a települések – az egyik kisfaluban alkalmuk nyílt megtekinteni a helyi dzsámít (gyülekező ház, imaház). Az imám és műezsin készséggel állt rendelkezésükre. „Teljesen betartottuk a vallási szokásokat, a férfiak levették a cipőjüket, megmosták a lábukat, a lányoknak meg – jobb híján – esőköpenyeket, törülközőket terítettünk a fejükre” – elevenítette fel a nem mindennapi élményt. Az imám elmesélte, hogyan zajlik náluk az imádkozás, miként történik ünnepekkor, melyik az a nap, amikor fölmege a szószerke és

beszédet mond. Azt is elmondta, hogy hogyan zajlik egy temetés vagy egy házasság megáldása. Meglepetésükre egy *Koránt* kaptak ajándékba tőle és

Amikor teázás közben megkérdezték, mi a foglalkozása, a férfi elárulta: ő a helyi polgármester. Egy másik településen egy állatorvos hívta meg egy

•Célba érés a Márvány-tengernél. Különleges helyszínen a jubileumi biciklis expedíció

három imafüzért. „Azért meséltem ezt, mert az, hogy egy muzulmán imám egy kis török faluban megmutatja negyven kereszténynek a templomot, elég nagy változást idéz elő egy 16 éves erdélyi diák világlátásában. Hiszen korábban azt hallhatta egyik-másik tévé híradójában, hogy az összes muzulmán terrorista, és újságírókat fejeznek le, hogy intoleráns vallás, miközben a helyszínen láthatta, hogy ez nem igaz” – magyarázta Solymosi. Hozzáfűzte, manapság az iszlám – mint vallás – elhatárolódik a szélsőséges terroristáktól, és jó volt megtapasztalni, hogy az övék is békés, szelíd közösség, amelynek tagjai pont úgy imádják saját istenüket, mint a keresztények. Az imám a templomlátogatás után epert szedett a lányoknak és mézédés dinnyét hoztatott a kertjéből.

Spontán gesztusok

Arra is volt példa, hogy zuhogó esőben behívta őket egy férfi a helyi teázóba, és közölte, hogy meghívja a csapatot egy teára, az sem tántorította el, hogy közölték: negyvenen vannak.

süteményre a kolozsvári csapatot, amint meghallotta, hogy magyarok. Solymosi kérdésünkre elmondta: a túra teljes programja hónapokkal azelőtt le volt szögezve, egyedül ezek a gesztusok voltak spontaneitásuk miatt váratlanok. A nyelvi akadályok miatt csak egyszer akadt apró gondjuk, ugyanis az egyik vendéglős félreértette érkezésük időpontját, és egy nappal későbbre várta őket, így bezárva találták a vendéglőt. Sajtos, hagymás rétes vagy ahogy a helyiek hívják, börek lett volna aznap este a vacsora, amelyet negyven ember számára időigényes elkészíteni. Ennek ellenére amikor a büfé tulajdonosa rájött a tévedésre, alig két óra leforgása alatt kinyitott, behívta az alkalmazottait, és elkészült a kívánt börekmenyiséggel.

„Boldog betetőzése volt a 10-ik jubileumi túrának ez az útvonal” – összegezte tapasztalataikat Solymosi Zsolt.

KISS ELŐD GERGELY

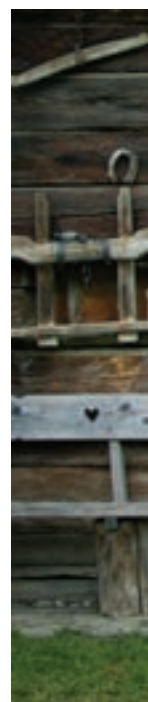

EducaTIFFszereda filmes táborot szerveztek

Ahol életre

Az előbb még színes gyurmák, ceruzák, üres rajzlapok és tarta legókockák heverték az asztalon, most pedig már mozognak is. Rendőrként, kalózként, kisgyerekként vagy éppen puli kutyaként. És nem a körülöttük összegyűlt gyerekek fantáziájában, hanem a felnőttek számára is látható formában: a vetítővászonon. Valamennyinek saját története, arca, mimikája, sorsa van – egy-egy eseménynek még tanulsága is –, és egyvalami közös bennük: kisdíjak készítették közösen élvezettel, nem mellékesen hat nap alatt.

A Hargita megyei Csiklázárfalván ugyanis nem egy átlagos nyári diáktáborban tombolnak a TIFFszereda filmművészetre nevelő programjára jelentkező kisiskolások: műhelymunka zajlik, amelyeken legalább akkora az odaadás, mint amilyent művésztelepeken látni. Az András Alapítvány mesei birtokánál nem is lehetett volna megfelelőbb helyszínt találni az EducaTIFFszeredának, a máskor táncháznak otthont nyújtó csűr most pedig inkább idézi, mondjuk, a kecskeméti animációs filmstúdiót (hogy ne Hollywoodot említsük), mintsem egy tradícióápolást segítő egykori tárolólétesítményt. A cselekményhelyszínek mellett reflektorok, fényképezőgépek állnak, a karakterek, díszlet, történet pedig az 5–8. osztályos diákok kreativitásának eredménye. „A cselekmény kitalálása volt a legnehezebb, de azóta már alig várják a diákok, hogy folytathassák a munkát” – meséli Tóth Orsolya filmes szakember, a gyerekeket irányító egyik oktató. Szerinte a gyerekek számára nem is újdonság ez a műfaj: már az első órán kiderült, hogy többen közülük saját indíttatásból már próbálkoztak animációs film készítésével akár okostelefonos

a nyáron a Hargita megyei Lázárfalván kel a gyurma

alkalmazás, akár egyszerűen rajzpapír és ceruza segítségével. A diákokat most is nehéz elrángatni a filmes helyszínről, a fények, a fényképezőgép mellől: alig várják, hogy véget érjen az ebéd, már szaladnak is vissza a „stúdióba”, hogy a történet ne szakadjon meg.

Ágnes egy koponyát rajzolt, most cigarettacsikkokat imitáló papírfecniket szabdal. „Ez a fej szívja sorra a cigarettákat, a végén pedig, ahogy egyre több csikk veszi körül, meghal” – válaszolja története lényegét és tanulságát a kolozsvári diáklány. Mellette néhány fiú legóból épített hajót, szigetet és tengert kalózzal, odébb Zselyke és Klaudia éppen különböző szájformákat készít a *Gru* rajzfilmből ismerős minyonjainak. „Ezeket úgy csináljuk, hogy egyenként fényképezzük, minden képen kicserélünk valamit, a végén pedig a filmen mozogni fognak ezek a figurák” – mutatják a lányok, fel sem pillantva a munkájukból.

Nagyobb társaik, a csíkszeredai Soros Oktatási Központban táborozó 9–11. osztályos diákok más feladatot kaptak: nekik videoklipet kell készíteniük néhány erdélyi zenekar számához. A lelkesedés itt sem kisebb: még éjszakai forgatást is bevállaltak, csak hogy minél magasabbra tolják a mércét.

Olyannyira, hogy a szülőknek és a TIFFszereda csíkszeredai filmfesztivál közönségének tartott vetítésen Dimény Áron művészeti koordinátor fejet hajtott, mondván, ez nagy filmeknek is lehetetlen küldetés.

A kicsiknek viszont már nem az – már csak néhány év, és büszkén fogjuk nézni saját, önálló filmjeiket.

SZÖVEG ÉS FOTÓK: MIHÁLY LÁSZLÓ

Felfedezési tanulás, avagy Herman Ottó-vándortanösvény három banánosdobozban

Interaktív polihisztor játszóház

A lefordított pohárból nem folyik ki a víz, a gombostű, iratkapocs, de még a húszfilléres is lebeg a vízen, ha ráfűjünk a papírcsíkokra, pontosan másképpen mozognak, mint várunk – csupa hétköznapi csudadolog történik a Herman Ottó-vándortanösvény keretében. Halálának 100. évfordulóján a Kolozsvárhoz száz szállal kötődő, maga faragta tudós és gazdag munkássága hírért keltik keresztül-kasul a Kárpát-medencében az emlékévkuratóriumának tagjai, a

jelenségeket. Mindez pedig Herman Ottó rendkívül sokoldalú, szenvedélyes, végtelenül kíváncsi és hihetetlenül tudós személyiségének példáján keresztül. Az 1–14 éveseknek szánt játékkészlet ingyen kölcsönkérhető, a módszer többszáz oldalas kézikönyve ingyen letölthető, ennek alapján akár mi magunk is elkészíthetjük a játékkészlet egyszerű darabjait.

Kavicsmadár, mágnesbajusz, vejsze – te is elkészítheted!

– Ilyen eszközökkel, kísérletekkel olyan érdekessé válhat a tanulás, hogy talán sikerül felvenni a versenyt a tabletekkel is. Jól látom?

– Borzasztóan sajnálom, hogy a gyerekek elfordulnak a valóságos világtól, és belefeledkeznek az informatikai világba, hogy az emberiség egyre inkább a virtuális világban él. Már csak a számítógépen játszunk, reggel be kell kapcsolni a Facebookot, mert addig nem is ébredünk föl rendesen, amíg nem vagyunk mindenkivel kapcsolatban. Ezért nagyszerű számunkra Herman Ottó avított személyisége, akinek az volt az élete, hogy figyelte a maga körül zajló természetet, nagyon jó szeme volt, és rendkívül jó következtetéseket vont le. Egyszer éppen a halakat tanulmányozta, amikor meglátta, hogy a Balatonon a halászok milyen ősi módszerekkel dolgoznak. Valahogy megérezte, hogy ez ki fog halni, úgyhogy elkezdte a módszereket tanulmányozni – ugyanolyan tiszta szemmel és értelmes, egyszerű ésszel

Fotók: FÜLÖP ZOLTÁN

- **Tanösvény Kolozsváron.** Látványos, a természettudományokat népszerűsítő játszóház

felfedező tanulás hívei – Klebercz Gábor, Vásárhelyi Tamás és Vida Antal. Az anyaországon kívül elsőként Kolozsvárra hozták el az augusztusi magyar napokon a nemcsak gyerekeknek szánt interaktív polihisztor játszóházat három banánosdobozban.

Madárházat építhettünk, zsákocskákban a legkülönfélébb magvakat tapinthatunk ki, háromdimenziós kirakóst játszhattunk faágakkal, fatörzsszelettel, aztán golyós labirintussal megtapasztalhattuk a vejsze működését. Szinte varázslatszámba menő kísérletek segítségével megértettük, hogyan lélegzik a víz alatt a bűvárpók, és hogyan futkároznak vékony lábaikon a víz felületén a molnárkák, most már azt is tudjuk, a pókhálónak mely szálaitól kellene óvakodniuk a bogaraknak. Egy másfajta biológia-, földrajz-, fizika-, nép- és honismeret-, történelemóra úgy, ahogyan a gyerekek is szeretik: játszva, megtapasztalva a

„Borzasztóan sajnálom, hogy a gyerekek elfordulnak a valóságos világtól, és belefeledkeznek az informatikai világba. Már csak a számítógépen játszunk, reggel be kell kapcsolni a Facebookot, mert addig nem is ébredünk föl rendesen. Ezért nagyszerű számunkra Herman Ottó avított személyisége, akinek az volt az élete, hogy figyelte a maga körül zajló természetet.”

fordult a néprajz felé is, melynek szintén tudósa lett. Ez az ő élete, módszere, és ezt szeretnénk a játékkészlettel a gyerekek elé tárni. Egyszerű játékokat játszunk, és próbálunk abból ismereteket szerezni, következtetést levonni – mondta Vásárhelyi Tamás.

Gyuri: – A madárházikó tetszett a legjobban. Hátul kötnek egy madzagot, és felakasztanám. A kertünkben hátul is van egy madáretető, hasonlít erre, de nincs oldala, csak háztető. Kis hálós zacskóban áll az ennivaló, a madárka rászáll és úgy csipegeti a magokat. Úgy gondolom, hogy azt

a régít leszedjük, és az ilyen házat feltesszük, feljegyzem a méreteit. Megcsináltam a golyós pályát, mind a hármat ide elvittem, visszahozni nem tudtam. (Hét és fél éves öcsémnek, Zsombornak nagy kitartással sikerül, bár sokkal nehezebb kifelé „úsztatni a halakat”.) Bemennek a halak a vejszébe, és nem tudnak kijönni, és odamennek az emberek egy ladikkal vagy hajóval és kiveszik.

Emese éppen madarakat rajzol, színez. – Ezek a kavicsok madarak súlyát mutatják. A kavicsokra rá van írva, hogy hány gramm, ha kézbe veszem, megnézhetem a papírlapon, hogy egy szarka vagy kolibri van-e éppen a markomban. A babzsákoknál volt olyan, amit nem ismertem fel. A bajszokat is megnéztem, nagyon sokféle van, s mindnek más neve, rajzoltam is a mágnesvégű pálcával fémtörmeléből bajszot.

Csupa-csupa játék a felfedezési tanulás

A Magyar Környezeti Nevelési Egyesület már régebb kiadta Herman Ottó *A madarak hasznáról és káráról* című könyvét, aztán 2006-ban a tudós életét ismertető felfedezőfüzetet állítottak össze 7 iskola és 6 múzeum fél éves munkájával. Ebben Herman Ottó életrajzában egy-egy epizódja olvasható az egyik oldalon, míg a másikon életének ahhoz a szak-

„Herman Ottó rendkívül sokoldalú, szenvedélyes, végtelenül kíváncsi és hihetetlenül tudós személyiségének példáján keresztül tanítunk. Az 1–14 éveseknek szánt játékkészlet ingyen kölcsönkérhető, a módszer többszáz oldalas kézikönyve ingyen letölthető, ennek alapján akár mi magunk is elkészíthetjük a játékkészlet egyszerű darabjait.”

szához valamiképpen kapcsolódó rejtvények, írásbeli vagy rajzoló feladatok. Amikor arról van szó, hogy Kolozsváron pókászott, akkor a pókokkal kapcsolatos feladatok szerepelnek, amikor Budapesten madarakkal foglalkozott, akkor madaras feladatok, amikor Miskolcon ősrégészettel, régészeti feladatok.

– Amikor meghívtak az emlékévkuratóriumába, kiderült, hogy terveztek iskolai kiállítást is, csak valahogy úgy képzelték, hogy majd tablókat készítenek, azokat minden iskolában kirakják a falra, a gyerekek pedig „poroszosan” elolvassák. Akkor álltam elő a vándortanösvény, avagy interaktív polihisztor játszóház ötletével – ezt elfogadta a Nemzeti Környezetügyi Intézet. Egyesületünkben nagy tisztelői köre van Herman Ottónak. Mintegy 18-an dolgoztunk azon, hogy az ő nyomdokain – de ne csak papíron megoldható, hanem valóságban elérhető – feladatokat alkossunk, és ezt vándoroltassuk is. Három egyforma sorozat készült, júniustól egyelőre Magyarországon bármilyen iskola, múzeum ingyen megkaphatja 1-2 hétre, csak a szállításról kell gondoskodnia. Kezdetől fogva szerettük volna, hogy Kolozsvárra is eljusson az anyag, hiszen itt lett Herman Ottóból közismert közéleti ember és gondolkodó – mondja Vásárhelyi Tamás, és hozzáteszi: nagyon örül annak, hogy a kolozsvári állattani múzeumban megnézheti Herman Ottó gyűjteményét. – Reméljük, hogy ez az anyag

Herman Ottó különleges élete

Herman Ottó magyar természetkutató, zoológus (ornitológus, ichthiológus, arachnológus), néprajzkutató, régész és politikus. Sokoldalúsága előtt tisztelegve az utolsó magyar polihisztornak és a madarak atyjának is nevezték. Zoológiai szakmunkákban nevének rövidítése: Herman. Felvidéken született német családban. Hétéves korában, az iskolában kezdett magyarul tanulni, s 13 évesen már annyira magyarnak érezte magát, hogy azt hazudta, 16 éves, és 1848-ban megpróbált beállni

• Herman Ottó
(Brezsnóbánya, 1835.
június 26. – Budapest,
1914. december 27.)

ni ágyútisztogatónak a szabadságharcba. Izzó lelkű magyar ember volt, és olyan fantasztikus magyar nyelvet használt, melyet mai napig élvezet olvasni – mesél róla csodálattal Vásárhelyi Tamás. A szabadságharc bukása után viszont elment a kedve az egész élettől, mindentől, nem tanult tovább, apja lakatosinasnak adta, két évig volt inas egy mesternél, utána elment Bécsbe, szeretett volna tanulni a műegyetemen vagy technikumban, de meghalt az édesapja, nem volt pénzük rá, így beállt egy üzembe lakatosnak, és bejárt a múzeumba, rajzolgatta a sáskákat, madarakat figyelt. Ott figyelt fel rá egy kutató, látta, milyen jól rajzol, és elkezdte tanítani, úgyhogy a végén már ő illusztrálta ennek a tudósnek a könyvét. Aztán Kőszegen harmadmagával fényképész volt, de belebuktak, és annyira megutálta a fényképezést, hogy később mindent rajzzal illusztrált. Ott egy madarással került kapcsolatba, aki szólt neki, hogy a kolozsvári múzeumba keresnek állatpreparátort, s miután nagyon jól tudott madarakat s emlősöket tömni, jelentkezett, megkapta az állást. Itt az utolsó erdélyi polihisztornak nevezett Brassai Sámuel mellé került, hat év alatt mellette vált lakatosinasból hihetetlen művelt, nagyon éles eszű, jól beszélő, nagyon jól előadóvá, és író emberré, olyannyira, hogy a végén már újságírással élt. Mikor a főszerkesztő betett egy kormánypárti cikket az ellenzéki lapba, akkor ő másnap leköszönt az állásáról, és elhagyta Kolozsvárt. Két évig barátoknál élt, ezalatt megírta a *Magyarország pókfaunája* című könyvet, három kötetben magyar és német nyelven – a könyv Európában is átütő siker lett. A budapesti Magyar Nemzeti Múzeum felvette muzeológusnak, bár nem volt végzettsége. Zoológusként a sáskákat, pókokat, madarakat, halakat tanulmányozta, néprajztudósként a halászat és a pásztorkodás témája izgatta, kiváló ősrégészként felismerte a bükkü ősemberleletet, nyelvészként a nyelvújítók túlkapásai ellen küzdött.

megjelenik majd a Magyar Nemzeti Múzeumban – bizakodunk.

– Kinek szól ez a vándortanösvény?

– A vándortanösvény beceneve interaktív polihisztor játszóház, mindent ki lehet próbálni. Minden, ami itt történik, csupa-csupa játék, a felfedezéssel tanulásnak neve-

hozzáért a kezükhöz, átlagban egy kicsit jobbra értékelték a szolgáltatást. Ennyire fontos az érintés, ráadásul a tapintás központja az agyban nagyon közel van a tanulás központjához. Aki úgy tud tanulni, hogy kezében van a tárgy, amiről interaktív módon tanul, az sokkal nagyobb hatásfokon teszi ezt, mint az, aki csak képen látja, vagy elképze-

A magyarországi iskolákban létezik komplex interdisz-

• **Rendhagyó ismeretszerzés az állatvilágról.** A kolozsvári kisdíákok lelkesedéssel kapcsolódtak be a vándortanösvény felfedezéssel kapcsoló tevékenységeibe

zett pedagógiai módszernek a megtapasztalási lehetősége. Nemcsak gyerekeknek szól. Felnőttekkel is játszottam nagyon primitív játékokat egy papírcsikkal, feltettem egy kérdést, hipotéziseket formáltunk arról, vajon mi történik, ha valamit csinálunk a papírcsikkal, és kipróbáltuk, hogy igaz-e, vagy sem. Majd újabb kérdés, újabb hipotézis, újabb kísérlet. Ez a felfedezéssel tanulás lényege: sokkal mélyebben rögződő megértést eredményez.

Valahogy ugyanez történik akkor is, amikor a diák egy számítógépes bemutatót készít, az interneten keresgél. Az is egy fajta felfedezés, ám mindig csak a billentyűzethez nyúl, és azt hiszi, a mamut is csak akkora, mint a képernyő. A valóságnak nagyon fontos része a látás, de még fontosabb tapintani, érezni. Egy múzeumba bevitték egy hermelint, amely a hófehér, téli bundájában volt, s egy gyerek felkiáltott, hogy jegesmedve, mert a tévében a legnagyobb jegesmedve csak akkora, mint ez a 30-40 centis kis ragadozó. Klasszikus a drótanyára bízott majom kísérlete: a kölyök nem szeretett rajta lenni, ha bevonták prémekkel a drótanyát, jobb volt. Ugyanezt megfigyelték kisgyerekeknek, aki valamilyen prémen feküdt, s nem pelenkán, az többet evett, és a táplálékhasznosítása is jobb volt. Vadóc kamaszgyerekeket egy fiúnevelő intézetben minden héten egyszer összeültettek kb. egy órára egy nagyon kicsi terembe, ahol muszáj volt egymáshoz érni, ott beszélgettek – pár hét után kisebb lett az üvegkár... Felnőttekkel végeztek könyvtári kísérletet: amikor a könyvet visszavitték, a könyvtáros „véletlenül” hozzáért az olvasó kezéhez, vagy tudatosan kerülte az érintést. Az előtérben közvélemény-kutatás zajlott, meglepő módon azok, akiknek a könyvtáros

ciplináris természettudományos óra. A felmérések szerint a gyerekek körülbelül ugyanannyit tanultak így, mint a külön fizika-biológia órákon, de az interdiszciplinárisan tanított gyerekek az elsajátított ismereteket sokkal hatékonyabban tudták összekapcsolni a valósággal, tudták, hogy mire való az, amit tanultak.

– Babzsák, faág, deszkadarabok, műanyag pohár, papírlap, sörösdoboz – sokszor igen egyszerű eszközök ezek...

– Ez volt egy másik szándékunk, hogy a lehető legegyszerűbb eszközökkel dolgozzunk, hogy olcsó legyen, mindenki tudja elkészíteni. A 305 oldalas tanári kézikönyv letölthető az emlékv honlapjáról (www.hermanottoemlekv.hu), a leírás segít az eszközök elkészítésében. Szeretnénk új sorozatokat gyártani, és azokat forgalmazni, és ha sikerül erre pénzt kapni, jövőre szeretnénk egy erdélyi körutat szervezni. Esetleg valaki el is jöhet a készlettel bemutatni. Milyen jó lenne, ha minél többen megismernék, hogy élt itt egy nagyszerű Herman Ottó...

A felfedezéssel tanulás újabb, hatékonynak bizonyuló módszere arra vár, hogy minél szélesebb körben felfedezék maguknak a tanítók-tanárok. Herman Ottó ebben is segítséget jelent: Vásárhelyi Tamás több pedagóguscsoportnak tartott kiselőadást a vándortanösvény lehetőségeiről. Az alkotókkal együtt reméljük, hogy Herman Ottót és a vándortanösvényt 2015-ben ismét Kolozsváron, Erdélyben köszönhetjük.

KEREKES EDIT

Szubjektív beszámoló egy nyári képzésről

Konfliktuskezelés az oktatásban

„Tekintsd a konfliktust – harc helyett – problémának, mert annak megoldásai vannak.
A harcot pedig csak megnyerni vagy elveszíteni lehet.”
Thomas Gordon

Nagyon örültem, amikor a Mentor Projekt Kft. programajánlatát láttam a Bolyai Nyári Akadémia ajánlatai között – és annak is, hogy engem is beválasztottak a csapatba, így részt vehettem egy gyulai képzés, A kommunikációs stratégiák szerepe a konfliktuskezelésben elnevezésű szekcióján. A szakmai program előadója Pfendtner Ágnes tanácsadó, szakpszichológus volt, és a nyári szakmai program az egyik legsikerültebb szakmai „feltöltődésnek” bizonyult számomra. Sokat tanultam, mert volt akitől, és sok mindent megértettem pedagógusi pályámmal, a tanítással, önmagammal kapcsolatban is – ugyanis az előadások lebilincselőek voltak, a tesztek pedig lényegretörőek és hasznosak. De a pálinkaműhelybe, a Dürer-nyomdába, a 100 éves Cukrárszába való látogatás, illetve a színházi előadás és a gyógyfürdőzés is emlékezetessé tette ottlétünket.

A tanító „munkaeszköze” a személyisége

A kiválóan felkészült előadónak sikerült tudatosítania bennem a meglévő és az újonnan tanult konfliktuskezelési technikák helyes alkalmazását, elsajátította a legmegfelelőbb kommunikációs és konfliktusmegoldási stratégiákat, és olyan, azonnal használható ismeretek, módszerek birtokába juttatott, amelyek alkalmazásával hatékonyabban leszek képes a mindennapi munkám során kezelni a konfliktusokat, javítanom kommunikációm hatékonyságát, csökkentenem a stresszt, sőt csoporttársaim és saját élményeim alapján megtapasztalhattam a más emberek viselkedésének hátterében álló lelki működések sajátosságait, azok kezelési lehetőségeit. Tudatosult bennem, hogy tanítóként a személyiséggemmel dolgozom, hogy hiteles maradjak; ezért meg kell

tanulnom önmagam mentális karbantartása miatt egy sor hatékony prevenció eszközét, hogy megelőzhessem a kiegészítő szindróma kialakulását.

érthető, fogalmazzak világosan, egyértelműen fejezzem ki magam, nem hárítva másra a felelősséget, tudjak kompromisszumot kötni, képes lévén

- **Konfliktuskezelési technikák.** „Kommunikációs gyakorlatok során megtanultam kifejezésre juttatni saját igényeimet, érzéseimet is.”

Csoporttársaimmal és előadómmal való beszélgetéseim révén – verbális pedagógusok – lehetőségem nyílt a kölcsönös figyelmességre, a megbecsülésre és az elismerésre, a számos kommunikációs gyakorlat során pedig megtanultam kifejezésre juttatni saját igényeimet, érzéseimet, illetve azt, hogy hogyan fogadjam akár a kritikát is.

A pozitív megerősítés szerepe

Munkám során fő célom, hogy kommunikációm és viselkedésem is magabiztos legyen: beszédstílusom jól

a lemondásra is; testbeszédem is utaljon belső magabiztosságomra: tartásom legyen egyenes, határozottan tudjak beszélgetőpartnerem szemébe nézni, gyakrabban mosolyogjak és legfőképpen ne ragadjanak el indulataim, inkább erősítek önbecsülésem, s azzal önbizalmamat, hogy jól érvényesülő „emberkéket” nevelek, akik tisztában vannak az élet értékeivel. Meg kell tanulnom a pozitív megerősítések alkalmazását, le kell szoknom a NE szó használatáról, meg kell figyelni tanulóim testbeszédét, arckifejezését, hangszínét, beszédsebességét

gét... és szavait. Odafigyelni a gyermekek érzelmeire, és elemezni, hogy mi is történik valójában. Ezen „tudások” birtokában, felismerve és tudatosítva

ság és a kritikai gondolkodás... de nem árt egy jó nagy adag fantázia, kreativitás és humor sem.

- **Közvetített üzenetek.** Előtérbe került a meghallgatás és megértés szerepe a tanításban

belső értékeimet is, meg kell tanulnom hatékonyabban és eredményesebben kommunikálni, megoldván a legoptimálisabb módon a fellépő konfliktusokat. A konfliktuskezelés előfeltételei pedig az önbecsülés és mások megbecsülése, a készség a meghallgatásra és megértésre, az empátia, az erőszak nélküli önérvényesítés, a kompromisszum és az együttműködés, a nyitott-

Én-állapotok kereszteződése

Innovatív volt számomra az Eric Berne nevéhez fűződő tranzakcióanalízis-elmélet, ami szerint az emberek közötti érintkezés alapegysége a tranzakció, azaz egy üzenetváltás. Olyan gyakorlatokat végeztünk, amelyekből megállapíthattuk az adott üzenet küldőjének én-állapotát, majd nekünk mint fogadónak el kellett döntenünk, melyik

„Tudatosult bennem, hogy tanítóként a személyiséggemmel dolgozom. Annak érdekében, hogy hiteles maradjak; meg kell tanulnom önmagam mentális karbantartása miatt egy sor hatékony prevenció eszközt. Mindezt természetesen azért is, hogy megelőzhessem a kiegészítő szindróma kialakulását.”

én-állapotból küldjük a választ. A szigorú szülői én-állapot jellegzetes megnyilvánulása a „Hányszor megmondtam már!”, a gondoskodó szülőé pedig a „Gyere ide, nekem elmondhatod!”-féle vezérmondat a felnőtti én jellegzetes megnyilvánulása „Annak alapján, amit most tudunk, azt hiszem az a legjobb, ha ...”, míg a szabad gyermeki a „Menjünk játszani!”, a lázadó gyermeki az „Akkor sem csinálom meg!”, az alkalmazkodó gyermeki pedig az „Igen, anyu... Igen, főnök.” Érdekes, hogy az én-állapotok nem függenek az életkortól, és az egyes én-állapotokból indított tranzakciók és az azokra adott válaszok lehetnek egymással kiegészítő vagy keresztező viszonyban.

CIVOINÉ LÉTAI ANDREA
élesdi tanító

„Jelképes” szakirodalom

- Alan Pease: *Testbeszéd*. Park Kiadó, Budapest, 1989.
 Berne, Eric: *Emberi játszmák*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984.
 Buda Béla: *Empátia... a beleélés lélektana*. EGO School Kiadó, Budapest, 1990.
 Gordon, Th.: T.E.T. *A tanári eredményesség tanítása*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1987.
 Fodor László: A kommunikáció rejtett kódjai. In Mészáros A. (szerk.): *Kommunikáció és konfliktuskezelés a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2007.
 Hamp G., Horányi Ö. (szerk.): *Szöveggyűjtemény a kommunikáció tanulmányozásához*. BME, Budapest, 2005.

Neményiné dr. Gyimesi Ilona: *Kommunikáció-elmélet*. Perfekt Kiadó, Budapest, 2004.

Pease, Allan – Pease, Barbara: *A testbeszéd enciklopédiája*. Park Kiadó, h. n., 2008.

Pléh Cs., Síklaki I., Terestyéni T. (szerk.): *Nyelv, kommunikáció, cselekvés I-II*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.

Szabó Éva: *Szeretettel és szigorral. A iskolai nevelés problémái a szülők és a tanárok szemszögéből*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006.

Tannen, Deborah: *Miért értjük félre egymást? Kapcsolataink a beszélgetési stíluson állnak vagy buknak*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001.

Zrinszky László: *Bevezetés a pedagógiai kommunikáció elméletébe*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

Harminchét hetes az új tanév

Az új tanévben 177 tanítási nap lesz, ugyanakkor a diákok 34 napot lesznek vakáción – derül ki a 2014–2015-ös tanév szerkezetét ismertető miniszteri rendeletről. A tanév 37 hetes, kivételt képeznek a végzős középiskolások, akik számára már 2015. május 29-én lejár, hogy fel tudjanak készülni az érettségi vizsgákra. A nyolcadikosok 36 hetet járnak majd iskolába, ők június 12-én ballagnak, és egy hetet tesz ki a képességhelmérő vizsga. Az első félév szeptember 15-én kezdődik, és december 19-éig tart, közben az óvodások és az elemisták egy hét vakációt kapnak november 1–9. között. A téli vakáció december 20-ától 2015. január 5-éig tart, a két félév közötti vakációt január 31. és február 8. között kapják ki a diákok. A február 9-én kezdődő második félévet április 11–19. között szakítja meg az egyhetes tavaszi szünidő, majd a diákok többsége számára június 20-án ér véget. A nyári vakáció szeptember 13-áig tart. A hagyományhoz híven az új tanévben is sor kerül az Iskola másképp programra, az alternatív tevékenységeket április 6–10. között szervezhetik majd meg a pedagógusok.

A póterettségizők egynegyede sem szerzett átmenő jegyet

A jelentkezők 23,78 százaléka szerzett átmenő jegyet az idei póterettségin az óvások elbírálása után közzétett végleges eredmények szerint, így a korábbi eredményekhez képest egy százalékkal nőtt a sikeresen vizsgázók aránya. Az oktatási minisztérium közlése eszerint az őszi vizsgaidőszakra jelentkezett 52 399 végzős közül 12 458-nak sikerült a záróvizsgája. Az összesített adatok szerint a póterettségre jelentkezettek közül 42 121-en az idén, míg 21 202-en az előző években fejezték be a középiskolát. Mint ismeretes, a tavalyi érettségin valamivel rosszabb eredmények születtek, ekkor csupán a vizsgázók 21,5 százalékának sikerült oklevelet szereznie. Ennél csupán pár százalékkal volt jobb az átmenési arány 2012-ben is, amikor a pótvizsgára jelentkezők alig több mint egynegyede, 25,49 százaléka vette sikeresen az akadályt. Az idei érettségi nyári szakaszában a vizsgára jelentkezettek 60,65 százaléka szerzett átmenő jegyet.

Ötszáz iskolát fejeznek be uniós forrásokból

Mintegy ötszáz iskolát újítanak fel országsszerte 2016-ig uniós forrásokból, jelentette be Liviu Dragnea kormányfőhelyettes, a még 2007-ben elkezdett korszerűsítési munkálatok befejezésére 240 millió eurót szánnak. A kormányfőhelyettes rámutatott, 2007-ben több mint ezer, oktatási intézményeket érintő építőtelep nyílt az országban, a munkálatokat hol a minisztérium, hol a tanfelügyelőség, hol az iskola, hol pedig a helyi önkormányzat rendelte meg, azonban a megbízótól függetlenül ezek nagy részét nem sikerült befejezni. Dragnea szerint most más programoktól sikerült átirányítani uniós forrásokat a célra, az uniós illetékesek azonban csak az iskolát és a helyi önkormányzatot fogadták el megrendelőként. Mint mondta, országos szinten valamennyi olyan tanintézetet bevontak a programba, ahol a helyi tanács és az iskola vezetősége rendelte el a munkálatokat. Hozzátette, a minisztérium és a tanfelügyelőség által megrendelt korszerűsítéseket a helyi fejlesztési program keretében fejezik be.

Nem kell pluszórát tartani az igazgatóknak

Nem kell pluszórát tartaniuk ősztől az iskolaigazgatóknak és aligazgatóknak, ugyanis megjelent a *Hivatalos Közlönyben* a költségvetési törvény módosított változata, és ez már nem tartalmazza a korábban nagy felháborodást kiváltó cikkelyt, ismertette Keresztély Irma Kovászna megyei főtanfelügyelő. Emlékeztetett, a költségvetési törvény korábbi változata szerint azokban a tanintézetekben, ahol a fejkvóta alapján kiszámolt keret nem fedezi a bér alapot, az igazgatóknak a korábbi heti négy helyett 14 órát kellett volna tartaniuk. A januárban megjelent rendelkezés ellen a pedagógusok, szakszervezetek is hevesen tiltakoztak, a minisztérium azonban azzal védekezett, hogy a költségvetési törvényt nem lehet felülről. Keresztély Irma rámutatott, szükség volt a mostani módosításra, hiszen nem lehet megfelelően igazgatni egy iskolát és közben minőségi órákat is tartani. „Egy tanintézet igazgatóját napközben rengetegen keresik, a tűzoltók, a fogyasztóvédők, a szülők, a diákok, ha órán van, akkor ezek a te-

endői elmaradnak, ha viszont kihívják óráról, akkor az oktatás szenved hátrányt” – példálózott a főtanfelügyelő.

Kötelező lesz az óvodai oktatás

Hároméves kortól kötelezővé tennék az óvodai oktatást, jelentette be Remus Pricopie oktatási miniszter, aki szerint az erre vonatkozó rendelkezést a 2018–2019-es tanévtől vezetnék be. Ez megelőzően azonban, már 2015-től gyakorlatba ültetnék azt az előírást, miszerint az ötéves gyerekeknek kötelező nagycsoportba járni. A tárcavezető rámutatott, amennyiben a gyerekek már hároméves kortól óvodába járnak, akkor nemcsak az intellektuális fejlődésüket felügyelik szakemberek, hanem a fizikait is. Remus Pricopie a bölcsődék helyzetére is kitért, rámutatva, hogy ezek eddig el voltak hanyagolva, azonban mint mondta, ezután az óvodákkal együtt prioritást képeznek. Úgy vélte, a megfelelő működés érdekében a bölcsődéket erős óvodáknak kell mellérendelni.

Építészet és dzsessztörténelem az iskolákban

Az épített örökségről tanulhatnak a 2014–2015-ös tanévtől a harmadikos és negyedikes diákok, míg a zeneiskolák tanulói a dzsessz történelmével ismerkedhetnek meg. Az oktatási minisztérium tájékoztatása szerint Remus Pricopie tárcavezető miniszteri rendelettel hagyta jóvá az épített örökséget megismertető választható tantárgyat, melyet heti egy órában sajátíthatnak majd el a diákok. A tantárgy szabadidő órákat is feltételez, amikor a tanulók környezetükben figyelnek meg az osztályteremben tanultakat. Az új tantárgyat azt követően vezetik be, hogy 2012–2013-ban kísérleti projekt keretében öt bukaresti iskolában már oktatották azt az Országos Építészakadémia és több szakintézmény támogatásával. Az új tanév a művészeti gimnáziumok tanulói számára is tartogat újdonságokat, a középiskolások könnyűzenei ismereteket szerezhetnek, és a dzsessz történelmével is megismerkedhetnek, az elmélet mellett pedig gyakorlati ismereteket is szerezhetnek az említett műfajokról.

Szakképzés egyházi támogatással

Szakiskolai és szaklíceumi osztályokat indít idén ősztől a Királyhágómelléki és

az Erdélyi Református Egyházkerület. A kolozsvári Református Kollégium fflügyelete alatt álló önálló magyar szakiskolát október 3-án avatják fel, Kató Béla püspök szerint az új tanintézetnek egyfajta kísérleti szerepet is szánnak. „Laboratóriumi szerepet szánunk a kolozsvári kezdeményezés elindításának. Ha a modell működőképesnek bizonyul, Erdély más régióiban is kiterjesztjük, új szakiskolákat, szakliceumokat hozunk létre” – nyilatkozta a református püspök. Úgy vélte, egyházi keretben lehet odafigyelést és felelősségvállalást biztosítani a magyar nyelvű szakoktatás újraindításához, csak így lehet kijutni a működésképtelen állami szakképzés csapdájából. A magyar szakiskolai képzés iránti igényt számos kutatás és tanulmány is igazolja. Egy Kolozs megyei felmérés szerint az évente végző mintegy 600 nyolcadikos magyar diákból 100 kénytelen román nyelvű szakiskolába vagy szakliceumba iratkozni, míg további 100 csak azért iratkozik be elméleti középiskolába, mert nem akar románul tanulni. A kolozsvári képzéssel párhuzamosan ősztől a Királyhágómelléki Református Egyházkerület által felügyelt nagyváradi középiskolában, a Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumban is indul szakképzés. Itt elektronikai-elektrotechnikai osztályt indítanak, de a tervek szerint 12. osztályban már a robottechnika területén is jártassá tennék a végzősöket. Csúry István királyhágómelléki püspök szerint a képzés nagy előnye, hogy egy mesterségről kiállított oklevelet ad a diákoknak, sikeres érettségi vizsga esetén pedig érettségi diplomát is. „Közös felelősségünk ez a magyar gyerekek iránt. Ha lesz világi kezdeményezés a partiumi magyar szakoktatás kiépítésére, üdvözlölni fogjuk és támogatjuk. Ha nem, akkor az egyház fogja ezt felvállalni” – jelentette ki Csúry az egyház felelősségét hangsúlyozva. A kezdeményezés egyébként holland támogatásra is talált, a Holland Pedagógiai Intézet segítségével sikerült beszerezni a szakliceumi osztály tanműhelyeinek teljes felszerelését.

Veszélyben a vidéki oktatás

Veszélybe került a vidéki tanintézetek léte a folyamatosan csökkenő diáklétszám miatt – hívta fel a figyelmet Keresztély Irma. A Kovászna megyei főtanfelügyelő rámutatott, hogy a kis településeken folyamatosan csök-

ken a gyerekek száma, ezért a helyi önkormányzatoknak előbb-utóbb el kell majd dönteniük, hogy vállalják-e a tanintézetek fenntartását vagy bezárják. Ugyanis a fejkvótarendszer szerint az önkormányzatoknak kell bepótolniuk a tanintézetek fenntartásába, amennyiben a gyerekek után járó összeg nem fedezi azt. „A diáklétszám csökkenése a falvakon nemcsak Háromszékre, hanem az egész országra jellemző. Szomorú, hogy a települések vezetői kénytelenek az iskolák megtartását mérlegelni, hiszen egy községben a templom, a civil szféra mellett a tanintézetek a közösségmegtartó és -formáló elemek” – mutatott rá sajtótájékoztatóján a főtanfelügyelő. Példaként az Illyefalva községhez tartozó Aldobolyt említette, ahol fel kellett számolni a román tagozatot, mert az elemiben mindössze két gyerek maradt. A Sepsiszentgyörgyhez közeli községben a magyar tagozat is veszélyben van, hisz a szülők többsége a városban dolgozik, és a gyereket is ide viszi iskolába. Keresztély Irma szerint erőfeszítésekre van szükség, hogy meg tudják menteni a vidéki iskolákat.

Kevesebb a diák Hargita megyében

Mintegy 53 ezer diák és óvodás kezdi meg a tanévet Hargita megyében, közel hatszázzal kevesebben, mint egy évvel ezelőtt – közölte Bartolf Hedwig Hargita megyei főtanfelügyelő szeptember elején. Az összevonások miatt a 2013–2014-es tanévhez képest valamivel kevesebb lesz az induló osztályok száma is. A vidéki településeken csökken az induló csoportok, illetve az osztályok száma, városokon pedig a szakközépiskolákban indul kevesebb osztály.

Bartolf Hedwig elmondta, a tanintézetekben lezajlottak a tanfelügyelőségi és közegészségügyi ellenőrzések is, és ezek azt mutatják, hogy az egy évvel korábbi helyzethez képest javultak a feltételek a napközikben és iskolákban, a múlt évi 89 százalékhoz képest idén 92 százalék arányban találták megfelelőnek a körülményeket a tevékenység elkezdéséhez, így a tanintézetek jelentős része a közegészségügyi működési engedélyt is megkapta.

Molnár Zsolt: a fiatalok feladata is a szórványközösség építése

„A szórványvidékeken zajló közösségépítő tevékenységekből és a lebonyo-

lított programokból sokat tanulhatunk egymástól. A harmadik alkalommal megszervezett Temes megyei ifjúsági találkozó egyik nagyon fontos célja a közösségépítés mellett az, hogy a közösségi életbe bekapcsolódó Temes és Arad megyei fiatalok megosszák egymással tapasztalataikat. Úgy vélem, hogy a hasonló helyzetben élő fiatalok és a szórványban működő ifjúsági szervezetek nagyon sokat tanulhatnak egymástól. Közös feladatunk és célunk az erősödő és összetartó szórvány építése, ahol mindenki otthon érezheti magát” – fogalmazott Molnár Zsolt, az RMDSZ Temes megyei parlamenti képviselője az Arad megyei Kisiratoson augusztus 29–31. között megszervezett Temes megyei ifjúsági találkozóóról. A rendezvény egy találkozóorozat harmadik állomása, amely Molnár Zsolt kezdeményezésére 2013-ban indult Végváron, második alkalommal pedig Óteleken tartották. Ezúttal Kisiratoson nyílt lehetőség a Temes és Arad megyei fiatalok tapasztalatcseréjére, a két megyéből érkező fiatalok számos szervezet- és közösségépítő programokról tárgyalnak, és feltérképezik a szórványközösségekben élő fiatalok lehetőségeit. A Molnár Zsolt kezdeményezésére létrejött rendezvény szervezői: az RMDSZ Temes, illetve Arad megyei szervezete, a Bánsági Közösségért Egyesület. A kisiratosi ifjúsági találkozó megszervezését a Communitas Alapítvány támogatta.

Megelégette a manelét a tanügyminisztérium?

A diákok zenei ízlésén formálna az oktatási tárca illetékeseinek azon döntése, amelyet az idei tanévtől be is vezetnek, és amelynek célja, hogy kiszorítsa az iskolákból a manele néven ismert „műfajt”. A minisztérium közlése szerint az idei tanévtől fokozottabban odafigyelnek a diákok zenei nevelésére, mivel az elmúlt években a fiatalokhoz túl sok nem megfelelő színvonalú dal jutott el. A szaktárca a közszolgálati rádió zeneadóójával közösen kötelezővé teszi az iskolák számára a Hallgassunk komolyzenét öt percig! elnevezésű programot, amelyet be is építenek a tantervbe. A rádió ingyenesen biztosítja a tanerők számára a szükséges zeneanyagot, amelyben ismert nemzetközi és román alkotások is helyet kaptak.

P. M.